

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zemědělská fakulta

Václav Brom

Rodové statky v ČR
(současný stav a budoucnost)

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Doc. RNDr. Jaroslav Boháč, DrSc.

Katedra rostlinné výroby a agroekologie

Obor: Trvale udržitelné systémy hospodaření v krajině

České Budějovice 2012

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Fakulta zemědělská

Akademický rok 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Václav BROM**
Osobní číslo: **Z09250**
Studijní program: **B4131 Zemědělství**
Studijní obor: **Trvale udržitelné systémy hospodaření v krajině**
Název tématu: **Rodové statky v ČR (současný stav a budoucnost)**
Family farms in CR (recent stage and the future development)
Zadávací katedra: **Katedra rostlinné výroby a agroekologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

(v zásadách pro vypracování uveďte cíl práce a metodický postup)

1. Vypracovat literární rešerši problematiky historie rodových statků v ČR a ve světě.
2. Rodové statky z hlediska lokálních podmínek v ČR.
3. Rodové statky z hlediska zemědělských poskytovatelů.
4. Rodové statky jako součást zemědělské krajiny v České Republice.
5. Vybraná případová studie.
6. Doporučení pro poskytovatele rodových statků v České republice.

Rozsah grafických prací: tabulky a grafy, fotografická příloha

Rozsah průvodní zprávy: 50 stran textu vč. tabulek

Seznam odborné literatury:

- Boháč J., 2002: Integrative approach to rural landscape. In Moldan B., Hák T. & Kolářová H. (eds.), Towards sustainable development in Czech Republic – creation of conditions, Charles University, Prague, pp. 175-188 (In Czech with English summary).
- Bohac J., Kubes J., Fuchs R. & Curnova A., 1995: The use of biomonitoring for ecological planning and ecological policy in agricultural settlements. In: Munawar M. (ed.) Bio-indicators of environmental health. Ecovision World Monograph Series, SPB Acad.Publ., Amsterdam, p. 155-163.
- Boháč J., Kadlecová H., 2009: Green care in Czechia (comparison of concept in CR and GB). Prezentace pro projekt COST No. 866. Green Care in Agriculture. Antalya, 2009. Action Num. 866
- Braastad B. O., 2006: Green care in agriculture. COST Action 866. Proposal for a new COST ACTION, COST Office.
- Desetová L., Veverková Z., Hájek J. & Střelec M., 2006: What is necessary to know for farmers: we help to develop the sustainable agriculture in the areas of NATURA 2000. Daphne CR, České Budějovice, 48 pp (In Czech with English abstract).
- Gallis Ch. Th. (ed.), 2007: Green care in agriculture: health effects, economics and policies. University Studio Press, Thessaloniki, 269 pp.
- Hák T., Moldan B., 2007: Measuring progress towards sustainability: assessment of indicators: SCOPE, Washington, 130 pp.
- Lapka M., Cudlínová E. & Boháč J., 2001: Use of linear and non-linear approaches to solving the problems of marginal areas. Int. J. Sustainable Development, 4: 157-176.
- Moudrý, J., 2006: Analysis of farming in marginal areas and prediction of expected progress, Agriculture between tradition and intensification, University of Agricultural Science and Veterinary Medicine, Iasi, Romania, 2006, s. 41.

Vedoucí bakalářské práce: Doc. RNDr. Jaroslav Boháč, DrSc.

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zemědělská fakulta

Datum zadání bakalářské práce: 2. 3. 2011

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. 4. 2012

OBSAH:

ABSTRAKT	6
ABSTRACT	6
KLÍČOVÁ SLOVA	7
KEY WORDS	7
1. ÚVOD	8
2. PŘEHLED	8
2. 1. Ekovesnice	9
2. 1. 1. Agrární reforma bratří Gracchů	9
2. 1. 2. Učení fysiokratů a J. J. Rouseaua v 18. století o návratu k přírodě	10
2. 1. 3. Učení Fouriera ze začátku 19. století	10
2. 2. Agroturistika	10
2. 3. Multifunkční zemědělství	11
2. 4. Ekologické zemědělství	12
2. 5. Green care – care farming	13
2. 5. 1. Definice green care	13
3. VLASTNÍ VÝZKUM	14
3. 1. Život zemědělců v obci Jáma na počátku 20. století	15
3. 1. 1. Skladba obyvatelstva	16
3. 1. 2. Strava na hospodářské usedlosti	17
3. 1. 3. Zemědělské práce	18
3. 1. 4. Dobytek na statku	19
3. 2. Situace a život v době 1. světové války a po ní	20
3. 3. Druhá světová válka a život po ní	22
3. 3. 1. Odsun Němců	24
3. 3. 1. 1. Malonín - Pleschen	26
3. 3. 1. 2. Jáma	26
3. 4. Padesátá léta devatenáctého století	27
3. 4. 1. JZD v Jámě	28
3. 4. 2. Mičovice	31
4. SOUČASNOST	33
4. 1. Restituce a ZD Mičovice	33

4. 1. 1. Půda	34
4. 1. 2. Odpracované roky	34
4. 1. 3. Ostatní majetek	34
4. 2. Situace po restitucích	35
4. 3. Program rozvoje venkova	35
4. 4. MAS Rozkvět zahrady jižních Čech	36
4. 5. Spolky a akce v Jámě a Mičovicích	37
5. RODOVÉ STATKY VE SVĚTĚ	39
5. 1. Rusko	40
5. 1. 1. Lotyšsko – Amantciems	40
5. 2. Život v Tyrolsku	41
6. ŽIVOT NA STATKU – VYBRANÉ STUDIE	42
6. 1. Rodný statek v Jámě u Bromů	42
6. 2. Rodný statek v Mičovicích u „Bohoušků“	45
7. ZÁVĚR	46
8. SEZNAM LITERATURY.....	49
9. PŘÍLOHY.....	51

ABSTRAKT

Bakalářská práce podává přehled o rodových statcích, o lidech a o životě na vesnici. Ve své práci sleduji rodové statky na katastru dnešní obce Mičovice, v němž se nacházejí vsi Frantoly, Jáma, Klenovice, Mičovice a Ratiborova Lhota. Každá z těchto vsí má dnes vlastní katastrální území. Vznik všech sledovaných vsí je spojen s kolonizační činností mnichů cisterciáckého kláštera ve Zlaté Koruně. Ten nechal v roce 1263 založit král Přemysl Otakar II, jako protiváhu kláštera ve Vyšším Brodě, který vznikl z popudu Vítkovů, kteří ovládali velkou část českého jihu.

Rodové statky byly nedílnou součástí vesnice. V tradičním sociálním rozvrstvení venkovské komunity stáli majitelé rodových statků na vrcholu pomyslného žebříčku.

Ve své práci popíši práce na rodových statcích, život na vesnici, to vše v období 20. století. Na vybraných usedlostech se seznámíme s životem na rodových usedlostech a na vsi.

ABSTRACT

Thesis provides an overview of the ancestral estates, people and life in the village. In my work, watching the family estate in the land today Mičovice village, in which there are villages Frantoly, Jáma, Klenovice, Mičovice and Ratiborova Lhota. Each of these villages now have their own cadastral area. The emergence of all investigated villages is associated with colonizing activities of the Cistercian monks of the monastery in the Golden Crown. He left in 1263 to establish a King Ottokar II, as a counterweight to the Vyšší Brod monastery, which was created at the behest of Vítkovec who ruled a large part of the Czech south.

The family estates were an integral part of the village. In traditional social stratification of rural communities were owners of ancestral estates at the top of the chart.

In my work, I will describe work on ancestral farms, village life, all in the 20th century. At selected homesteads become acquainted with life in the ancestral homesteads and villages.

KLÍČOVÁ SLOVA

Rodový statek, green care, ekologické zemědělství, farma, zemědělství, tradice, historie, rodina

KEY WORDS

Ancestral farm, green care, organic farming, farm, agriculture, tradition, history, family

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedenou literaturu a prameny. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně Jihočeské univerzity a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Jihočeské univerzity a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Mičovicích 27. března 2013

Václav Brom

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce Doc. RNDr. Jaroslavu Boháčovi, DrSc., za vedení a odborné rady, které mi při psaní této práce věnoval.

Poděkování patří také mé rodině za skvělé podmínky nejen pro zpracování této práce, ale i v průběhu studia na Jihočeské univerzitě – Zemědělské fakultě v Českých Budějovicích. Za podnětné myšlenky bych rád také poděkoval Mgr. Pavlu Fenclovi, řediteli prachatického muzea.

1. ÚVOD

Jako malý chlapec jsem vyrůstal u svých babiček a dědečků na statcích. Miloval jsem ten „cvrkot“, koloběh, rovnováhu a každou činnost, při které jsem směl pomoci. Proto jsem byl rád, že tématem mé bakalářské práce jsou rodové statky v České republice.

Žiji v šumavském předhůří v střediskové obci Mičovice, okres Prachatice. Ve své práci se chci zaměřit na hospodaření na rodových statcích v obcích, které spadají pod správu obce Mičovice a jaký je současný stav. Jsou to obce Lhota Ratiborova, Klenovice, Frantoly, Jáma.

Má matka pochází z jednoho z největších statků z obce Mičovice. Můj otec z největšího a nejstaršího statku z obce Jáma. Můj pradědeček psal kroniku rodu, obce, spolku dobrovolných hasičů.

V dnešní době se opět začínají statky opravovat a jejich počet roste. Na našem území roste počet zemědělských farem, které hospodaří na základě zákona o ekologickém zemědělství. Také roste počet farem, které se zaměřují na léčbu a pomoc lidem – tzv. farmy na ochranu zdraví neboli „green care“. Tyto farmy například využívají pozitivního vlivu zvířat na zdraví a psychický stav člověka.

Cílem mé bakalářské práce bylo vypracovat literární rešerši problematiky rodových statků. Práce přináší srovnání života v období první a druhé světové války, po ní, vznik JZD až po současnost. Informace jsem získával díky psaným kronikám obcí, ale také díky rozhovorům s pamětníky daných dob a situací.

2. PŘEHLED

Co je to rodový statek? Starší generace si představí místo, kde se narodili, kde jejich rodiče hospodařili. Internetový zdroj <http://www.wold.ekovesnicky.cz> uvádí, že „rodový statek je místo, kde žili naši předci, kde chci žít já, kde budu žít se svou rodinou. Vnímání je pouze individuální. V minulosti byla duchovní a duševní sounáležitost, kulturní tradice a vztah k půdě, která člověka živila. Tento vztah trvá od počátků lidského bytí.“

V dobách první republiky byly rodové statky vidět na každém kroku. Bylo samozřejmostí, že na statku žilo několik generací – prarodiči počínaje a malými dětmi konče. Samozřejmostí bylo začlenění i pomocných sil do rodiny. Všichni společně hospodařili na statku. Mladí se učili od starých umění rozumět přírodě, počasí a spoustě dalších činností důležitých pro život na statku. Mladí si vážili zkušeností a moudrosti svých předků. Rodový statek byl soběstačný

z hlediska pracovní síly po většinu roku. Výjimku tvořily žně, kdy vypomáhalo ostatní obyvatelstvo. Pomoc byla zdarma, kompenzace byla prováděna např. v naturáliích, zapůjčení.

V dnešní době je člověk vázán spíše k místu kde žije pouze svými kontakty, rodinnými a přátelskými pouty, společenskými vazbami.

Gottlieb a Lapka (2012) píší o soukromých zemědělciích – „Důležitou úlohu hraje rodová tradice – délka hospodaření rodu. Délku hospodaření rodu od 0 do 50 let uvádí necelých 13%, do 100 let 16 %, do 200 let 27 %, nad 200 let dokonce 43 %. Soukromí zemědělci mají touhu mít následovníka, to si z dotazovaných přeje 84 %, nepřeje si to 6 %, a neví přes 9 %.“. Dále uvádí, že „v letech 1968 – 1969 začalo hospodařit jen 6 % soukromých zemědělců a v letech 1990 – 1991 asi 60 % dotazovaných soukromých zemědělců.“

2. 1. Ekovesnice

Ekovesnice neboli rodový statek je místo, kde lidé žijí v rovnováze s přírodou. Jedná se o městské či venkovské společenství, jeho obyvatelé se snaží vytvářet kvalitativně bohatý životní styl, aniž by čerpali ze Země více, než kolik jí vrací.

Ekovesničky směřují k trvalé udržitelnosti tím, že dávají velkou prioritu tématům jako například obnovitelné zdroje energie, ekologické stavitelství, lokální ekologické zemědělství, sociální a rodinná podpora témat jako například rituály, tradice, oslavy, kulturní pestrost a celostní zdravotnická péče.

V minulosti byli ekovesnice považovány za okrajové a idealistické osady. Postupem času jsme svědky a někdy i spoluvůrci hlavního proudu ekovesnic, které zahrnují principy života blíže přírodě a přitom zapadají do proudu obvyklého životního stylu a očekávání. Takovéto ekovesnice umožňují vysokou rozmanitost jednak v sociálním složení lidí a v jejich jednotlivých zájmech, ale také i v tom, jakým dílem se jednotlivci na chodu ekovesnice sami podílejí (<http://www.world.ekovesnicky.cz>, 2012).

2. 1. 1. Agrární reforma bratří Gracchů

Pokusy o žití v sounáležitosti s přírodou už vznikaly i v minulosti. První zmínky jsou již ze starého Říma (2. století př. n. l.). Bratři Tiberius a Gaius Gracchové se pokusili okolo roku 130 př. n. l. zvrátit nezdravý vývoj římské společnosti. Po porážce Kartága se v římské říši rozmohly nezdravé velkoměstské tendence. Boháči hromadili velké zemědělské latifundie a

zaváděli na nich zemědělskou velkovýrobu pomocí otroků. Tomu nemohli konkurovat drobní zemědělci, kteří přicházeli o svůj drobný majetek a často se z nich stávali bezzemci, kteří se stahovali do velkých měst. Bratři Gracchové se – jako tribuni – pokusili prosadit zákon omezující rozlohu půdy, kterou může vlastnit jednotlivec a rodina, přičemž takto uvolněná půda by i s inventářem byla dána malým zemědělcům. Oba bratři však byli za tyto snahy zavražděni (<http://www.world.ekovesnicky.cz>, 2012).

2. 1. 2. Učení fysiokratů a J. J. Rousseaua v 18. století o návratu k přírodě

Fysiokraté jsou lidé, kteří hledají zdroj všeho v přírodě. Mají zásluhu především v tom, že svou kritikou ukázali nesprávnost merkantilistických teorií, které hlásaly, že základem sociálního systému musí být obchod a výroba. Upadli ale do opačného extrému, když přisuzovali zemědělství přehnaný význam (<http://www.world.ekovesnicky.cz>, 2012).

2. 1. 3. Učení Fouriera ze začátku 19. století

Základní myšlenkou učení Fouriera byla harmonie lidské bytosti s přírodou. Základem sociální soustavy bylo kolektivní zemědělství, které bylo kombinované s jinými povoláními. Pro úpravu bydlení a společného života vymyslel tzv. "Phalansterium" – obytný zemědělsko – řemeslný palác. V tomto paláci žilo přibližně 300 rodin, které však byly sloučeny v jednu rodinu. Tato „rodina“ vedla společné domácí hospodářství a společně pracovali na nejrůznějších potřebných činnostech (<http://www.world.ekovesnicky.cz>, 2012).

2. 2. Agroturistika

„Agroturistika je specifickou formou venkovského cestovního ruchu, která vedle bezprostředního využívání přírody a krajiny venkova je charakteristická přímým vztahem k zemědělským pracem nebo usedlostem se zemědělskou funkcí. Je představována souhrnem služeb (ubytovacích, stravovacích a ostatních), činnostmi na farmě i v okolním prostředí, ale i možnostmi zážitků, které zemědělský subjekt poskytuje (prodává) návštěvníkům za účelem rekreace a odpočinku“ (Škodová – Parmová, 2007).

„Agroturistika poskytuje venkovní vyžití jako je rybaření, jízda na koni, zahradničení, vzdělávací aktivity jako například naučné stezky, poznávací výlety. Na vesnicích se stále

pořádají masopusty, stavění májek, dožínky a jiné slavnosti, které jsou pro „městského“ člověka zábavou i něčím novým.

Agroturistika má velký význam pro obce – zvyšuje příjmy obyvatel obce i obce samotné, zvyšuje úroveň vybavenosti obcí, vytváří pro obec dostatečný odbyt zemědělských výrobků, vytváří podmínky pro vznik nových pracovních příležitostí.

Agroturistika má účinky na regiony i stát jako celek tím, že se stává významnou mimoprodukční funkcí zemědělství, snižuje nezaměstnanost, stabilizuje osídlení venkova, zahraniční návštěvy na farmách zvyšují export státu.

Agroturistika má ale i svá negativa – dochází k přetěžování žen, odpadky zatěžují životní prostředí, dochází k rušení zvěře a v neposlední řadě i k zatěžování místních obyvatel příliš velkou návštěvností“ (Bromová, 2012).

2. 3. Multifunkční zemědělství

Pojem „multifunkční zemědělství“ byl poprvé použit roku 1992 na konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji – Summit Země v Rio de Janeiru. Společnost si stále více uvědomovala skutečnost, že zemědělství se stále vyvíjí. Díky tomu se začaly vytvářet a používat nové agrotechnické postupy.

„Multifunkční zemědělství je klíčovým pojmem a faktorem evropského zemědělství a novým směrem společné zemědělské politiky EU. Vyjadřuje kombinaci klasických tržních zemědělských produktů s poskytováním netržních veřejných statků a služeb zemědělství. Tyto netržní statky a služby zahrnují vlivy a přínosy zemědělství ke zlepšování stavu venkovských oblastí, venkovské krajiny, biodiverzity na zemědělských a přilehlých půdách, příspěvek zemědělství sociálně-ekonomické životaschopnosti venkovských komunit, kulturnímu a historickému dědictví, rekreaci a turismu, čistotě vod a půd, bioenergii, zdravotní bezpečnosti a kvalitě potravin a příznivějším podmínkám pro chování hospodářských zvířat“ (Seják a kolektiv, 2005).

Společnost také přišla na možnost spolupráce zemědělství se školstvím, zdravotnictvím a sociálními službami, cestovním ruchem, rehabilitací.

Multifunkční zemědělství přispívá ke zlepšení zdraví tím, že produkuje zdravé potraviny a podílí se na tvorbě zdravého životního prostředí. Přispívá také k zapojení lidí s postižením jakéhokoli druhu či typu do činností v rámci „green care“.

2. 4. Ekologické zemědělství

Po roce 1989 se začalo rozvíjet ekologické zemědělství. Soukromým zemědělcům byl navrácen majetek – stroje, půda. Zájem o ekologické hospodaření podnítila i skutečnost, že došlo ke zvýšení podpor z Programu rozvoje venkova. Vzrostla výše dotací na obhospodařovanou plochu a ekologičtí zemědělci a výrobci biopotravin jsou zvýhodněni v investičních podporách, které mohou získat na základě projektů.

Ekologické zemědělství je upravováno zákonem č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon v § 3 vymezuje pojem ekologické zemědělství jako „zvláštní druh zemědělského hospodaření, který dbá na životní prostředí a jeho jednotlivé složky stanovením omezení či zákazů používání látek a postupů, které zatěžují, znečišťují nebo zamořují životní prostředí nebo zvyšují rizika kontaminace potravního řetězce, a který zvýšeně dbá na vnější životní projevy a chování a na pohodu chovaných hospodářských zvířat v souladu s požadavky zvláštního právního předpisu“ (www.agronavigator.cz, 2012).

Internetové stránky <http://cs.wikipedia.org> uvádí tuto definici – „Ekologické zemědělství (někdy též biozemědělství, řidčeji organické zemědělství z anglického „organic agriculture“) je takový způsob hospodaření, který bere ohled na přirozené koloběhy a závislosti a umožňuje tak produkovat vysoce kvalitní a hodnotné potraviny. Jeho prioritou je kvalita, nikoli kvantita produkce. Je založené na zásadách etičtějšího přístupu vůči chovaným zvířatům, ochrany životního prostředí, šetření neobnovitelných zdrojů, ochraně zdraví populace ale i udržení zaměstnanosti v zemědělství a na venkově a udržení biodiverzity (rozmanitosti rostlinných a živočišných druhů). Je jedním z prostředků trvale udržitelného rozvoje a od roku 1994 je součástí zemědělské politiky Evropské unie.“

Jak uvádějí stránky <http://www.agrovenkov.cz> „počet ekologických zemědělců se za rok 2011 opět zvýšil. Ke konci loňského roku jich hospodařilo již 3.920, a to na celkové výměře téměř 483.000 hektarů, což představuje podíl 11,4 % z celkové výměry zemědělské půdy. V roce 2010 přijala vláda České republiky Akční plán pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2011–2015. Jeho hlavním cílem je dosáhnout podílu 15 % ekologického zemědělství do roku 2015 a zvýšit podíl biopotravin na trhu včetně zvýšení podílu českých biopotravin na celkovém trhu s biopotravinami na 60 %. „Pro dosažení cílů Akčního plánu se také zaměříme na zvyšování informovanosti spotřebitelů o biopotravinách. V letošním roce se uskuteční již 8. ročník informační akce, Září – měsíc biopotravin a budeme také pokračovat ve

vzdělávacích akcích pro zemědělce,“ řekl ministr zemědělství Petr Bendl. Počet ekofarem se za rok 2011 zvýšil o 11 %, počet výrobců biopotravin o 3 % a dosáhl již téměř 650 provozoven.“

2. 5. Green care – care farming

Smyslem „care farming“ je využití farem, prací zemědělských i hospodářských, zvířat a rostlin za účelem zvýšení kvality života a zdraví člověka. Jedná se o poskytování specifického druhu služeb nebo rehabilitace zemědělskými farmami.

Jak uvádí Bromová (2012) ve své práci – „Součástí této oblasti jsou všechny činnosti souvisejícími se zvířaty a rostlinami, které jsou prováděny k podpoře zdraví a kvality života lidí se sociálním či zdravotním omezením. Tyto činnosti probíhají na farmě nebo v zařízení poskytujícím zdravotní nebo sociální služby. Služby jsou určeny pro různé cílové skupiny lidí.“

2. 5. 1. Definice „green care“

V současnosti není možné nalézt oficiální pojmu. Každá organizace či autor definuje „care farming“ po svém.

Například dle Hassinka, Dijka et al. (2006) obsahuje termín „farming for health“ širokou oblast aktivit sociálního zaměření v různých zemích, specifické využití rostlin, zahrad, krajiny a hospodářských zvířat v terapeutické nebo rekreační sféře za účelem zlepšení lidské duševní pohody.

Autoři Desein a kol. (2008) říkají, že „farming for health“ je založeno na kombinaci zemědělství a péče o člověka. Zaměření je jak na vlastní farmářský podnik, provozní management, farmáře a jeho sociální prostředí, tak na zájemce o služby, instituce, odborníky z řad zdravotníků a sociálních pracovníků.

Národní iniciativa pro „care farming“ ve Velké Británii (NCFI UK) vymezuje „care farming“ takto (<http://www.ncfi.org.uk/aboutus.aspx>, 2012):

- ✓ „Kombinace péče o půdu s péčí o člověka, v prostředí, kde se cítí bezpečně, respektován a zapojen do smysluplné aktivity.“

- ✓ Využití komerčních farem, lesů a zeleninových farem jako základny pro podporu duševního a fyzického zdraví skrze běžné zemědělské a farmářské činnosti.
- ✓ Partnerství mezi farmáři, účastníky a zprostředkujícími orgány zdravotnických a sociálních služeb, které rozvíjí lidský potenciál namísto zaměření na omezení člověka.“

Všechny definice mají jedno společné – jde o provádění zemědělských prací s cílem zlepšit zdraví člověka a neohrožovat svou činností přírodu.

3. Vlastní výzkum

Při svém výzkumu se zaměřím na rodové statky mého otce v obci Jáma a mé matky v obci Mičovice. Obec Jáma leží 13 km jihovýchodně od Prachatic a nachází se v hlubokém údolí Žernovické vrchoviny, která je součástí Prachatické pahorkatiny, jejíž nejvyšší hora Libín 1096 m n.m. Obcí protéká potok Melhůtka, který pokračuje do obce Mičovice až do rybníka Podroužek u Netolic. Obec je ze tří stran obklopena lesy, severní strana k obci Mičovice je otevřena a tvoří ji dvoukilometrový pás polí.

Název obce Jáma není ve zlatokorunských úročních rejstřících znám. Je zde však záznam z roku 1283, kde stojí název obce „villa Fovea“, což je latinský název pro jámu k chytání zvěře. Další zmínka pak pochází z roku 1420. Nářečí používali naši předci po prvních slovanských kmenech Důdlebů. Do roku 1900 se nosil v obci kroj podobný kroji chodskému.

Podle sčítání obyvatel z roku 1910 měla obec Mičovice (německý název Mičowitz) 46 domů, 262 obyvatel. Z toho 261 obyvatel bylo české národnosti. Jáma (německý název Grub) měla 23 domů, 126 obyvatel – 113 obyvatel českých (Záruba, Koblasa, 2012).

Jak takový rodový statek vypadal? Statek a zemědělské usedlosti tvoří z velké většiny komplex budov. Stavby svým tvarem připomínají čtverec nebo obdélník. Uprostřed je velký prostorný dvůr. Do dvora se vstupuje plnými vraty. Rodové statky, které jsem měl možnost navštívit, se skládaly z dvou obytných samostatných jednotek – pro mladého hospodáře a vejmének pro prarodiče. Další budovou byla maštal pro hospodářská zvířata, stodola, kde se mlátilo na mlatu obilí a poté skladovalo. U maštale bylo vždy složené hnojiště. Dále zde byla část, které se říkalo kolna. Ta byla určena pro stroje a nářadí pro práce na statku. Několik statků mělo na sadě postavenou velkou budovu, které se říkalo „rajčůr“. Tato stavba byla

otevřenou stavbou, pouze rohy tvořily zděné pilíře. V dolní části bylo uloženo dřevo a pod střechou se skladovalo seno.

3. 1. Život zemědělců v obci Jáma do počátku 20. století

První zásadní změny obyvatel obce přinesl rok 1884, kdy byla zrušena robotní povinnost pro vrchnostenskou správu velkostatku. Sociální skladba obyvatel se nezměnila, protože nedošlo k zásadním změnám v životním stylu obyvatel obce. Další změny přinesly světové války a postupné zavádění strojů do praxe. Další velká změna nastala v roce 1946, kdy bylo odsunuto německé obyvatelstvo. Po těchto obyvatelích zůstaly prázdné domy a často i celé vesnice.

I přesto, že Jáma byla a stále je malou vesničkou, na počátku roku 1900 bylo v obci 7 sedláků s výměrou pozemků 12 až 20 ha, 9 sedláků mělo pozemky o výměře od 5 do 12 ha. V obci dále žili 2 chalupníci a 7 podruhů (Kronika obce Jáma, 2012).

Jak uvádí Kronika obce Jáma, všichni vesničtí muži byli zruční. Ovládali práci se sekyrou, pilou a základním tesařským a truhlářským náradím. Vedla je k tomu nutnost samovýroby dřevěných částí náradí používaných v zemědělství. Chalupníci vyráběli dřevěné zboží, což jim umožnilo zlepšit životní podmínky rodiny. Muži vyráběli ve velkém březová košťata. Ta se pak na trakaři odvážela až do Českých Budějovic, kde byl o ně velký zájem. Také se vyráběly šumavské holubičky z jednoho kusu dřeva, kterým se proplétali perutě barevnými nitěmi. Zájem byl i o dřeváky, tzv. celáky z borového dřeva, které byly obvyklou obuví všech generací. Mládež si v zimním období dokázala z dřeváků udělat primitivní brusle.

Nejběžnějším dopravním prostředkem býval na vsi trakař. Sloužil k dopravě snopů z pole, dřeva na topení, zeleného krmení, sena a dalších materiálů. Byl používán domkáři, chalupáři i na statcích. Obdobou trakaře bylo kolečko, které sloužilo především k vyvážení hnoje ze stáje na hnojniště. Základní dopravní prostředek byl žebříňák. Skládal se ze dvou částí, první žebříňák a druhá část jako hnojný vůz tzv. fasuněk. V zimě lidé nejčastěji používali nákladní sáně. Do vozů i saní byli zapřaháni koně, voli a i krávy. Koňské postroje byly složité a jejich výrobě sedlář věnoval velkou péči. Postroj pro koně se skládal z chomoutu, uzdy, podušky, tažných háků, pobočnice a opratí. Používání koní se rozšířilo až koncem 19. století. Pokud byli v tahu dva koně, používal se pro ně název podsední vlevo, náruční vpravo.

3. 1. 1. Skladba obyvatelstva

Hierarchie na rodovém statku byla po staletí neměnná. Hospodář byl nejvyšším představeným. On rozhodoval, kdy které polní práce budou prováděny, určoval každodenní náplň práce jednotlivých obyvatel statku. Ti byli dvojího druhu. Především to byli rodinní příslušníci (manželka, děti, prarodiče, případně sourozenci hospodáře či hospodyně). Dále zde byla čeleď (děvečka, pacholek, pasačka...).

Sociální skladba obyvatelstva vesnice ve 13. až 19. století byla následující (Fencel, Zámečník, 2012):

- ✓ **Sedláci** – majitelé větších hospodářství s dostatečnou výměrou půdy a k tomu odpovídající skladba hospodářského zvířectva. Tato výměra se od kraje lišila. Majitel 15 ha orné půdy v Pošumaví byl velký sedlák.
- ✓ **Chalupníci** – majitelé malých hospodářství s menší výměrou pozemků a k tomu odpovídající počet hospodářských zvířat. Jednalo se většinou o 1 až 2 krávy, kozu, nějakou drůbež, bylo chováno i prase. Chalupníci vznikali historickým vývojem, většinou z důvodu nedělitelnosti gruntu.
- ✓ **Domkáři** – majitelé nejmenších usedlostí, nazývané také zahradníci. Jejich obživa byla závislá na práci pro sedláka, i přesto, že měli svůj pozemek. Hospodářství se skládalo z nepatrných pozemků a drobného hospodářského zvířectva.
- ✓ **Řemeslníci** – každý hospodář musel umět spoustu činností, které byly spojeny s chodem hospodářství. Oprava zemědělského nářadí, povozů a jiných strojů. Přesto zde byla specializovaná řemesla jako například kovář, podkovář, kolář, kolář, sedlář. Většinou byla ostatní řemesla na vsích jen výjimečně, protože se soustřeďovala do měst a městeček. Nejbližší je městečko Lhenice a Netolice.
- ✓ **Podruzi a chasa** – většinou nejchudší vrstva obyvatelstva obce, zaměstnání jako pasáci, pacholci, kočí, děvečky a služky. Podruzi byli často z příbuzenských vztahů s majiteli statku, pokud zůstali v obci a nezakoupili vlastní hospodářství. Podruhem byl každý, kdo neměl svojí nemovitost, mohl to být i řemeslník bydlící v nájmu.

- ✓ **Mlynáři** – mlýn byl společný pro několik obcí. Vrchnost určovala, jaké množství obilí mlýnem projde. Existovaly mlýny vrchnostenské a poddanské. Poddaní z obce Jáma používali mlýn v sousední obci Mičovice nebo Třebanice.

3. 1. 2. Strava na hospodářské usedlosti

Jak uvádí pradědeček ve své kronice, zemědělská usedlost byla téměř soběstačná, pokud jde o potraviny. Jídelníček se řídil roční dobou, druhem prováděné zemědělské práce, svátky a velikostí zemědělské usedlosti. Z mléka se vyrábělo máslo, tvaroh, jogurty, zákysy. Mouka z vlastního obilí sloužila k pečení chleba, který se pekli jednou za dva až tři týdny. Drůbež, králíci, prasata poskytovali maso, přesto se jedlo méně než v dnešní době. Sladilo se medem nebo se vařil sirup z cukrové řepy. Ovoce z vlastní zahrady a naložené zelí na zimu poskytovalo potřebné množství vitamínů.

Běžně se v týdnu jedla k snídani polévka z mléka, k obědu dvakrát týdně uzené maso s knedlíkem a zelím. V ostatní dny se střídali lívance, šterc (rozmačkané brambory s moukou opečené na sádle), krupičná kaše, vdolky, tušer (sladkokyselá omáčka z jablek), šišky s mákem, švestkové knedlíky, kynuté knedlíky s ovocem. K večeři často bývalo kyselé mléko a brambory na loupáčku, mléko s chlebem nebo polévka zelnice.

Při senoseči se nosila sekáčům na louku snídaně – polévka z mléka zvaná závrtka a svačina, kterou tvořil sladký tvaroh nebo uleželý sýr zapíjený kyselým mlékem chlazeným ve studánce.

I víno se pilo. Bylo ovocné, šípkové, ostružinové, trnkové, třešňové, ale i chlebové.

Jídelníček ve svátky se výrazně lišil. Samozřejmě záleželo na postavení lidí v obci, na jejich majetkových poměrech. Pro zajímavost uvádím jídelníček, jak mi to vypravovala babička:

- ✓ o masopustu byla k snídani sladká polévka s farblémem (vejce, hladké mouka, drobení), k obědu koblihy, vepřová pečeně s bramborovým knedlíkem a zelím a k večeři sulc s černou kávou z cikorky,
- ✓ o velikonocích lidé snídali bochánky a bílou kávu, k obědu nudlová polévka a vepřová pečeně nebo vařené vepřové maso a k večeři vařená vejce obarvená v cibuli nebo vejce na kyselo,
- ✓ o pouti k snídani byla bílá káva, k obědu hovězí polévka s nudlemi a játrovými knedlíčky, svíčková nebo rajská omáčka s hovězím masem a chlebem. Kynuté

knedlíky se v tomto případě nevařily. Pilo se domácí pivo, k večeři pak byly zbytky od oběda s čajem,

- ✓ o posvícení byla k snídani bílá káva, koláče, koblihy, k obědu husí polévka s nudlemi, husa s bramborovým knedlíkem a zelím, k večeři pak byly zbytky od oběda. K pití bylo domácí pivo,
- ✓ o vánocích se ráno držel půst, k obědu byla černá vánoční polévka s caltou (vánočkou). Štědrovečerní pokrm byla rybí polévka, k pití čaj nebo káva.

Z výše uvedených údajů vidíme, že lidé na statcích byli velmi samostatní a spoustu věcí si dokázali vyrobit, potraviny si uměli vypěstovat. Sůl, petrolej, obuv, oblečení a některé potřeby pro domácnost nebo hospodářství si však museli zakoupit, protože tyto nedokázali vyrobit sami.

3. 1. 3. Zemědělské práce

Dělba práce na statku byla jednoznačně rozdělena. Domácí práce měla na starost hospodyně, které pomáhala starší dcera, případně děvečka. K těmto pracím patřila i starost o drůbež a zeleninovou zahrádku. Polní práce byly starostí hospodáře, jeho starších synů, případně pacholků. Hospodář musel určit termíny provedení jednotlivých prací a pak je prováděli. V zimě, kdy kromě vyvážení hnoje na pole, žádné náročnější práce v hospodářství nebyly, věnovali se údržbě a opravě náradí, povozů, vyráběli náhradní kolíky do hrábí, košťata, v některých usedlostech pletli košíky.

Dříve se hnojilo chlévskou mrvou nebo se využíval kompost. Součástí každé usedlosti bylo hnojiště, kde byl hnůj skladován, takže každý statek měl dostatek hnojiva.

Přelom jara a léta pro statek znamenal období senoseče, které zajišťovalo krmivo pro dobytek a koně v zimním období. K sečení lidé používali kosy. Má babička například dostala kosu ke svým 12. narozeninám a má ji dodnes. Každý sekáč byl vybaven brouskem a nezbytností na statku byla kovadlina k vyklepání ostří. Kosení probíhalo brzy ráno, ještě za rosy. Seno se na louce otáčelo hráběmi a na noc se dávalo do kopic, aby se vypařila voda ještě na louce a ne v seníku. Důvodem bylo, aby seno v seníku neplesnivělo a nehrozilo samovznícení. Suché seno se pak pomocí žebříňáků svázelo do seníku.

Žně byly vrcholem zemědělského roku. Sklizeň obilí měla po staletí stejné zásady. Uzralé obilí se pokosilo, svázalo do snopů a ze snopů se postavili tzv. panáci. Po vysušení se dopravilo do stodol, kde se mlátilo. Žito se stavělo do panáků po deseti snopech, pšenice, oves

a ječmen z dvanácti snopů. Obilí se kosilo hrabíci, což byla kosa opatřená dřevěným sloupkem zapaštěným do kosiště a v něm byly upevněny čtyři dřevěné pruty. Hrabice se používala do konce 19. století, kdy je nahradil tzv. hasák nebo pavouk. S rozvojem mechanizace se objevovaly první jednoduché žací stroje hrst'ovky, samovazače a kombinované žací stroje.

Výmlat se prováděl cepy ve stodole na mlatu. Snopy se pokládaly ve dvou řadách klasy proti sobě, jak můžeme vidět na malbě – příloha č. 1. Způsob mlácení záležel na počtu mlaticů, kterých bývalo od dvou do šesti. Slámu lidé používali na výrobu povřísel. Nezbytnou součástí byla i jako podestýlka pro dobytek. Ale například ze žitné slámy se dělala střešní krytina – došky nebo do slamníků. Po výmlatu bylo třeba zrno pročistit a zbavit plev. K tomu se používal například mlýnek nebo fukar. Strojní mlátičky se objevují na začátku 20. století, pohon zajišťoval zpočátku žentour, později stabilní motor.

Na počátku 19. století se jednou ze základních potravin staly brambory. Díky nim bylo možné odvrátit hladomory, které zemi čas od času v případech katastrofální neúrody obilí postihovaly. Brambory se z počátku dobývaly motyčkami. Tento způsob byl velmi pracný a pomalý. Při větších plochách bramborových polí byl používán nákolesník, rádlo uzpůsobené pro vyorávání brambor. Sběr brambor prováděli většinou ženy a děti. Teprve před druhou světovou válkou se začal používat rotační vyorávač zvaný čert, tažený párem koní.

Jako krmivo se používala stejně jako dnešní době především tráva ať už v čerstvém nebo suchém stavu. Dalším druhem krmiva byl šrot, pšeničná, ječná nebo ovesná sláma. Jako krmivo se uplatnily i plevy či otruby, které vznikly při mletí obilí. Nezbytnou součástí krmiva byla rovněž řezanka.

Práce na statku byly nikdy nekončícím kolotočem. Začínalo se brzo ráno a končilo se za tmy. Pomáhala celá rodina. Statek bylo jako další dítě hospodáře. Podle toho, jak statek vypadal, jak lidé zvládali práci na něm, se posuzovali i jeho majitelé. Statek byl vizitkou hospodáře.

3. 1. 4. Dobytek na statku

Kráva byla základním hospodářským zvířetem v každém hospodářství. Mléko sloužilo k vlastní potřebě a přebytky na prodej. Počet chovaných kusů skotu záležel na ploše zemědělské půdy a finančních možnostech zemědělce. Kromě krav se chovali i voli, kteří sloužili k tahu. Používali se při orbě i k dopravě. Býk ke své nerentabilitě nebyval často

chován, proto to obec Jáma vyřešila jinak. Pořídil se tzv. obecní býk, o kterého se starali všichni obyvatelé obce.

Koňů bylo v naší obci omezeně. Tehdejší nejčastější zbarvení koní byla hnědá (braun) v různých odstínech, dále bylo zbarvení ryzák (fuks), jehož srst byla červená. Výjimkou nebyl ani červený vraník (rap). Vzácni byli bělouši (šiml). Péče o koně byla velmi náročná nejen fyzicky, ale i na čas. Vlastnictví koně však bylo chloubou a vizitkou hospodáře. Na sklonku první republiky byl v obci chován menší počet koní, které užívali zemědělci s větší výměrou než 15 ha. K rozšíření došlo až po roce 1945, kdy došlo k rozšíření mechanizace, která vyžadovala koňských potahů.

3. 2. Situace a život v době 1. světové války a po ní

V Evropě se rozhořela válka, která zasáhla i naši republiku. Pro muže toto období znamenalo období bojů. Nikdo si nemohl být jistý svým životem. Do našeho kraje nepřítel nepřišel a fronta byla daleko, takže se obyvatelé obce nemuseli strachovat o svůj život. Válka však pro mou vesnici znamenala několik vln odvodů. V první vlně museli naverbovat muži ve věku do 36 let. Za krátký čas však přišla druhá vlna, při které museli naverbovat muži ve věku do 42 let. Roku 1915 přišla třetí vlna verbování – týkala se všech bývalých vojáků i nevojáků ve věku 18 až 50 let. Jak se uvádí v kronice Jámy, do války byli vzati i „polomrzáci“.

Tato doba se vyznačuje velkou bolestí, utrpením, chudobou a bídou lidí. Jak jsem již uvedl, mnoho mužů bylo odvedeno a ve vsi zůstaly převážně ženy. Na statcích ubylo pracovních sil, chybějící mužské ruce musely nahradit ženy a děti a bída s nouzí se zvětšovala. To ale nikoho nezajímalo. Ženy dále musely plnit dodávky potravin. Vojsko potřebovalo koně, dodávky obilí a mouky. Bylo samozřejmostí, že tyto věci a zvířata byla rekvírována. Například v roce 1916 majitelé zrekvírované zvíře museli odvést do Prachatic, zde bylo zváženo a majitel za živou váhu 1kg dobytka dostal 1,50 Kčs.

O peníze rodiny nouzi neměli, jelikož brali válečnou podporu. Podpory nebyly stejné, závisely na počtu nezaopatřených členů rodiny dotyčného živitele, ať to byl otec či syn, který rodiče nebo celou rodinu podporoval. Průměrně brala taková rodina každý měsíc 40–50 korun podpory. Za tyto peníze si ale nebylo možno v průběhu války zakoupit dostatek potravin pro rodinu. Peníze v té době ale neměly žádnou cenu. Jaký byl vývoj cen, uvádí blíže příloha č. 2.

Od roku 1915 začaly válečné rekvizice koní, dobytka, obilí a brambor, které byly později rozšířeny na máslo, uzené maso, řepu, seno, slámu. Pro nedostatek pracovních sil i potahů a

z důvodu deštivého počasí zůstalo v roce 1915 mnoho polí neoseto. Neúroda znamenala menší přídělky, proto se začal rozmáhat černý trh. Ceny na černém trhu vzrostly mnohonásobně. Do obce začali jezdit lidé až z Plzně, Benešova či Tábora. Hodně lidí nemělo však co prodávat, protože sami si mohli ponechat jen malé množství potravin pro svou potřebu a ostatní bylo zrekvírováno pro stát. Z počátku chodili rekvírovat četníci. Byli velice zlí, nechali zrekvírovat i nejhudším rodinám poslední kilogram mouky. Později prováděli rekvizice vojáci s určeným komisařem. Při každé rekvizici musel být přítomen starosta obce. Starostové nebyli do války povoláni a měli za války nejlepší hospodářské a životní podmínky, poněvadž se u nich neprováděly rekvizice tak přísně jako u jiných hospodářů. V některých případech se prohlídky a rekvizice vůbec u starostů neprováděly. Lidé před rekvizicemi zazdívali mouku do různých výklenků nebo ji v pytlích a truhlách zakopávali do země. Pokud vojáci, komisař či starosta našli schované potraviny, vše bylo sebráno pro válečné účely a ještě majitel musel zaplatit vysokou pokutu (Kronika obce Jáma, 2012).

Jak uvádí dále můj praděd v Kronice obce Jáma – roku 1917 se vydávaly potravinové lístky. Na jednu osobu připadala denní dávka 1/4 kg obilí a cukr. Na lístky se dal pořádit i petrolej – na jednu osobu to byl jeden litr na týden. V tu dobu se často svítilo smolnicemi.

Po válce zbylo lidem dost peněz, což vedlo k tomu, že začal kvést černý trh s potravinami. Denní plat jednoho řemeslníka ke stravě byl 10 až 20,- Kčs, bez stravy pak 25 až 30,- Kčs. Lidé začínali stavět a nakupovat stroje. Začaly se hnojit pole i louky umělými hnojivy. Lid začal žít v blahobytu, který měl však za následek, že začala růst pýcha mezi lidmi, začaly mizet staré zvyky a s nimi i stará selská poctivost a pohostinnost.

Český národ uvítal vznik samostatné republiky československé. Republika se však potýkala s celou řadou problémů – obce se rozdělily na dvě strany, lidovou a republikánskou. Tyto strany ale přinesly obci jen škodu a rozbily ji pak docela. Vláda poskytla podporu na zmírnění bídy a to prostřednictvím strany republikánské. To se ale stalo důvodem k rozmlíškám mezi sousedy. Konečný důsledek nespravedlivého postupu republikánské strany na sebe nenechal dlouho čekat – vznikly dvě strany nové, fašistická a sociálně demokratická se sklonem ke komunismu.

V roce 1926 se obec Jáma osamostatnila od německé obce Záhoří. Výlohy na vyměření katastrální hranice tehdy stály 3.165,- Kčs.

Jak uvádí můj pradědeček, roku 1929 postihlo obec krupobití. Nastala nouze o slámu, úroda byla velmi špatná. Slámu lidé kupovali až v obci Chroboly, kde byla železniční stanice a to 100 kg slámy za 55 až 60,- Kčs. Ministerstvo zemědělství tehdy naší obci poskytlo dotaci ve výši 14.400,- Kčs.

Roku 1931 propukla díky poklesu cen hospodářských produktů velká nezaměstnanost. Nezaměstnaných se ujalo ministerstvo sociálních věcí, podporovalo denní kvótou jak na venkově, tak ve městech různé práce, na které musely obce přispívat určitým procentem na výplatu mezd pracujícím. Počet obyvatel a zaměstnání rodáků ze sledovaných obcí uvádí příloha č. 3 a 4.

V roce 1935 byly v celé republice volby. V naší obci získala Strana republikánská 18 hlasů, Strana fašistická 45 hlasů, Strana lidová 7 hlasů, Strana lidová německá 2 hlasy a Strana národní sjednocení 1 hlas.

25. ledna 1938 se objevila polární záře, která trvala 4 hodiny. Lidé si mysleli, že propukl v blízké vesnici požár. Později však lidé pokládali polární záři jako předzvěst války. 21. května 1938 šli spát naši němečtí spoluobčané oblečení, aby mohli ráno přivítat říšsko-německé vojsko, ale to nepřijelo. V září 1938 byla vyhlášena mobilizace, která se týkala všech mužů – záložáků ve věku do 40 let. Všechny evidované koně a povozy se musely odvést do Vodňan. Také muži ve věku od 17 do 60 let byli povoláni pro službu vlasti – museli si doma vzít nářadí a jít do Českého Krumlova dělat zákopy proti říšsko-německému vojsku. Během 7 dnů se všichni muži vrátili domů.

Do obce Jáma přišlo říšsko-německé vojsko 8. října 1938 a nad obcí zřídilo hranice. Znesnadnilo to možnost nákupu v nejbližší obci Lhenice. Lidé byli nuceni překračovat tuto hranici a museli strpět kontroly, šacování a kdo měl u sebe více než 20,- Kčs měl smůlu – Ortneři mu je zabavili. Chovali se k Čechům hůř než ke zvířatům. Ortneři byli muži z místních Němců, vojáci i nevojáci, ženatí i svobodní, rolníci, rolničtí synové, chalupníci, podruzi, čeledíni i úředníci oblečení v uniformách z I. světové války. Jáma a Mičovice připadly k Sudetům. Obce sepsaly žádost o vynětí ze Sudet a jejich žádosti bylo vyhověno.

3. 3. Druhá světová válka a život po ní

15. března 1939 se naše země stala Protektorátem Čechy a Morava. Československé území bylo až do 9. května 1945 ilegálně okupovaná nacistickým Německem. Ve Výnosu o zřízení Protektorátu Čechy a Morava bylo tvrzení, že Československo byl uměle vytvořený stát, neschopný existence a ohrožuje evropský mír. Z pohledu mezinárodního a československého práva se jednalo o zamaskovanou formu nelegální anexe, přičemž legální vláda byla (později vytvořená a spojenci uznaná) exilová vláda v Londýně, vedená prezidentem Edvardem Benešem.

Hlavou protektorátu byl tzv. státní prezident – po celou dobu existence to byl Emil Hácha. Na podniky byla hned v březnu 1939 uvalena „nucená správa“ a některé podniky byly sloučeny. Říšsko-německá kapitálová účast se během okupace zvětšila více než desetkrát a německý kapitál postupně ovládal české podniky. V zemědělství nastaly také velké změny – byly stanoveny výměry ploch povinných osevů, povinné dodávky živočišné a rostlinné produkce za pevné výkupní ceny. Jednotliví výrobci si směli ponechávat pouze povolené množství těchto výrobků, na což dohlížely zvláštní kontrolní orgány. V září 1939 pak byly zavedeny potravinové lístky. Ty byly určeny pro obyčejné spotřebitele, těžce pracující a velmi těžce pracující spotřebitele. Běžný spotřebitel měl na týden nárok na 2.900 g chleba nebo 1.200 g chleba a 900 g mouky, 500 g masa nebo masných výrobků, 210 g jedlých tuků, 2 litry mléka. Zemědělcům byly přiděly úměrně kráceny. V prosinci 1939 byly zavedeny šatenky na textil a poukazy na obuv (http://cs.wikipedia.org/wiki/Protektorat_Cechy_a_Morava, 2012).

V době války byly prováděny kontroly po domech. Pokud kontrola našla tzv. „zapřenou“ slepici, majitel domu musel zaplatit pokut 500,- Kčs, za 2 dny nezapsané mléko pak hrozila pokuta ve výši 150,- Kčs. V té době to bylo spoustu peněz, ale pro lid to byly nejmírnější tresty.

V pohraničí Němci neměli tak vysoké dodávky jako v protektorátu, tak se vodil dobytek přes hranice, poráželo se na černo a maso se vozilo až do Prahy. V zimě se musela každá stopa po dobytku zašlapat, aby na to němečtí četníci nepřišli.

V létě, když zrály třešně, navštěvovali majitele sadů Němci a třešně si kupovali. Byli to často Němci ze Sudet, ale i z Horního a Dolního Rakouska, Bavorska, ale dokonce i z Frankfurtu a Norimberku. Platili až čtyřnásobnou cenu, takže majitelé sadů zbohatli až na statisíce. Kdo neměl peníze na zaplacení, vyměnil cigarety a tabák za třešně.

Rok 1945 přinesl mír, ale i problémy. Obce byly přeplněné německými uprchlíky z Moravy, Slezska, Pruského Slezska a Rumunska. Všichni prchali před ruskou armádou k německým hranicím, případně k Američanům. Němci na útěku kradli a stříleli po českých lidech, pancéřové pěsti a granáty házeli do polí a luk. Aby nemuseli odevzdávat zbraně, házeli je na hromady kolem cest.

Naši obec osvobodili Američané, rudá armáda došla do městečka Netolice. Jak uvádí můj praděd – Američané měli velký úspěch u žen a vdané ženy často pozapomněly na své muže. Rudá armáda byla v našem kraji až do podzimu, kdy odešli do Českých Budějovic. Američané putovali do Německa.

3. 3. 1. Odsun Němců

Prezidentem osvobozeného Československa se stal Edvard Beneš, který vydal 143 dekretů. Přibližně dvě desítky obsahovaly normy mocenské a politické, další byly o postupu při vystěhování českých Němců.

Původně prezident Beneš v době exilu nebyl nakloněn k vystěhování českých Němců z republiky. Měl v úmyslu vytvořit okresy s naprostou převahou německy mluvícího obyvatelstva a vyčlenit z československého státu. Zbylé české Němce chtěl sestěhovat do vybraných okresů a udělit jim autonomii. Ale český odboj měl jiný názor a nejednou Benešovi pohrozil, že jej s takovými plány nemusejí po válce doma uznat za hlavu státu. Beneš se zalekl a cesta k poválečné diskriminaci neslovanského obyvatelstva se otevřela. Pro Čechy se jejich čeští spoluobčané hovořící německy stali přivandrovalci navzdory tomu, že žili v zemi po mnohá století.

Zabavení majetku Němců a Maďarů, zbavení jich československého občanství státní zvláštní pomocí Benešových dekretů, uvalení nucených správ na větší podniky a vyhnání Němců a části Maďarů podstatnou měrou přispěly k poválečné éře československého nacionálního socialismu zcela obdobného typu, jako byl předcházející německý (<http://www.bohumildolezal.lidovky.cz>, 2012).

A tak začal odsun Němců. Problémy odsunu se blíže věnuje Tomáš Staněk v knize Odsun Němců z Československa 1945 – 1947, z níž si dovolím citovat. Celé skupiny směřovaly pod dozorem za hranice pěšky. Používala se také nákladní auta, ale především se vypravovaly železniční transporty. Přípravy k vystěhování měly většinou radikální průběh a rychlý spád. Němci museli opustit ve velmi krátké lhůtě (často i do 30 minut) své domovy a po provedení prohlídek, soustředění a kontrole věcí, které si stačili vzít, pak byli zařazeni do pěších kolon. Často také docházelo k rozdělování rodin. Vysídlované osoby si sebou obvykle směli vzít zavazadlo o hmotnosti 30 – 60 kg a jídlo na 3 – 7 dní, z cenností jen snubní prsteny. Peněžní částky, které bylo možné vyvést, dosahovaly zpravidla pouze do 300 marek.

Problém nastal u smíšených manželství. Ženy německé národnosti žijící v manželství s Čechem, o jehož národní a státní spolehlivosti se nepochybovalo, mohly i s nezletilými dětmi podávat do 10. února 1946 žádosti o vrácení československého státního občanství. Podmínkou ovšem bylo, že žadatelka neporušila povinnosti státního občana. Postavení žen české či slovenské národnosti, jejichž manželský partner byl Němec, zůstávalo stejné jak v roce 1945 značně komplikované. Manželé těchto žen totiž zatím nemohli podávat žádosti o vrácení státního občanství. Navíc, i když se jednalo o smíšenou rodinu, často byla celá rodina

považována za německou. S celou rodinou bylo nakládáno, jako by byla jen německá a ne česko-německá. České manželky často chtěly udržet rodinu pohromadě a tak nezbývalo nic jiného, než následovat své partnery za hranice. Tomu se však československé úřady snažily zabránit a smíšená manželství byla rozváděna.

Tomáš Staněk dále ve své knize uvádí, že při přípravě a provádění místních přesunů německých obyvatel docházelo k násilnostem. Jednou z nejzávažnějších událostí z podzimu 1945 bylo uzákonění konfiskace nezemědělského majetku Němců dekretem prezidenta republiky z 25. října (č. 108 Sb.). Konfiskovaný movitý i nemovitý majetek měl sloužit jako záloha na reparace. Zásadně se zakazovalo zcizování konfiskovaného majetku. Němci však záměrně ničili a poškozovali svůj majetek, ukřývali cenné věci, aby se pro ně mohli po čase vrátit. Zemědělský majetek zkonfiskovaný na základě dekretu č. 12/1945 Sb. přešel v průběhu let 1946 – 1947 do rukou dosavadních národních správců a dalších oprávněných uchazečů. Do konce září 1947 se podle dobových zpráv usídlilo v pohraničí 153.000 uchazečů o půdu na výměře cca 1.200.000 ha. Soběstačné usedlosti byly přiděleny v 108.000 případech.

V pohraničí bylo zkonfiskováno 1.306.941 ha zemědělské a 648.135 ha lesní půdy. Němci přišli o cca 125.000 samostatných zemědělských závodů. V pohraničí se přidělilo 109.040 rodinám Čechů a dalších slovanských osídlenců, jejichž živitel se do té doby zabýval zemědělskou činností, celkem 908.040 ha zemědělské půdy.

Zemědělské osídlování pohraničí probíhalo relativně úspěšně především v úrodných a vůbec atraktivních oblastech. Již v roce 1947 se ovšem v zemědělství i lesnictví projevil negativní důsledek odlivu německých rolníků a dělníků. V méně přitažlivých horských a podhorských pohraničních terénech zůstávala hustota osídlení nízká. Mnohá místa byla zcela vylidněna. Také se projevil nedostatek zkušeností nových osadníků, kteří po čase také opouštěli statky a stěhovali se do měst. Dále spousta celých vesnic armáda zabrala jako součást pohraničního pásma nebo vojenských prostorů. A většina těchto vesnic byla stržena nebo sloužila armádě jako cvičné cíle při střelbách.

K 15. květnu 1948 se v 29 okresech českých zemí vykazovalo celkem 364 nedosídlených a slabě osídlených obcí, nejvíce v okrese Klatovy. V první polovině 60. let se udávalo již 459 obcí a osad zaniklých od konce války. Desítky statků byly zcela opuštěny a postupně zchátraly.

První poválečné sčítání obyvatelstva na československém území se uskutečnilo k 1. březnu 1950. K německé národnosti se přihlásilo 165.117 osob. Rozmístění německého obyvatelstva více přibližuje příloha č. 5.

Nevlastní bratr mé babičky odešel se svou ženou Němkou do odsunu. Celé desetiletí o něm rodina neměla zprávy. Po roce 1989 se vrátil a vyprávěl – po odsunu do Německa je tamní Němci nechtěli vzít mezi sebe. V Československu byli považováni za cizince, ale v Německu také. Vypravovali, že trpěli bídou, neměli co jíst a nikdo je nechtěl zaměstnat. Sociální rozdíly mezi tamními Němci a přistěhovalci z odsunu jsou na německých vesnicích stále přítomné. Jeho děti s ním do Čech nepřijely. Věřily báchorkám, že je u nás vše zničené a rozbité, je tu bída a velká zločinnost.

3. 3. 1. 1. Malonín - Pleschen

Malonín byla malá vesnička blízko Frantol. V záznamech můžeme nalézt zmínku o počtu obyvatel – bylo jich 99 a tvořili je Němci. Stavení stála ve dvou řadách podél cesty. Celá vesnice byla obklopena ovocnými sady, které ji chránily před větrem. Zdejší lidé se zabývali tkalcovstvím.

Dnes bychom vesnici hledali marně. Našli bychom jen ovocné stromy, které nikdo nestříhá, nejsou hnojeny, a přesto stále rodí výborné ovoce. Místy z trávy vykukují kameny, které kdysi byly součástí domů. Také bychom našli zarostlý rybník, který má stále vodu.

Jako připomínku dřívějšího života zde rodáci Franz Strobl a Johann Koller nechali umístit pamětní desku s nápisem „Pleschen – Maloniny 1349 – 1957“. Díky jazykové bariéře je na pamětní desce chyba – vesnice se jmenovala Malonín a ne Maloniny, ale pamětníkům žijícím v okolí to nevadí. Vesnice a to co s ní zbylo, byly srovnány se zemí v roce 1957.

3. 3. 1. 2. Jáma

Obec Jáma druhá světová válka významně nepoznamenala. Boje se v blízkosti naší obce neodehrávaly. Do života lidí zasáhla hlavně povinnými odvody mužů do války – na statcích často zůstaly jen ženy a ty nemohly zastat veškerou práci.

Obec velmi omezovaly odvody potravin, zabavování zvířat, která byla nejen důležitými pomocníky, ale i zdrojem obživy. Výjimkou nebyla nesklizená nebo naopak neosetá pole.

Nestačilo se všechno sklidit a znova zasít. Ve vsi chyběla pracovní síla i stroje. Odsun se týkal pouze dvou rodin a obě tyto rodiny odešli do Německa.

3. 4. Padesátá léta devatenáctého století

Tato doba by se dala označit jako konec rodových statků. Československo se stalo komunistickou zemí plnou změn. Tou nejdůležitější byl vznik jednotných zemědělských družstev.

V obci Jáma byl rok 1947 ve znamení dvouletého plánu – na vybudování nové republiky. Obce dostaly hospodářský plán, který přesně stanovoval, co se bude sít, jaké plodiny se budou pěstovat. Také byly stanoveny stavy na počty dobytka a drůbeže. Nikdo nebral v potaz, že výsledky závisí na počasí. Ozimy byly vymrzlé, proto se muselo znovu zasít. Rok 1947 byl velmi suchým rokem a důsledkem byla špatná úroda. Naše obec měla problémy týkající se dodávek mléka. Za neplnění dodávek byla obci uložena pokuta 100,- Kčs na krávu. Stále se dodávalo obilí, vejce, mléko, máslo, sádlo, mlelo se na potravinové lístky. Postup úřadů nadřezoval novým osídlencům a byl nespravedlivý vůči stávajícím obyvatelům. Noví spoluobčané měli různé výhody a úlevy a to vadilo „starousedlíkům“. Vklady, které vznikly za války, byly vázané a nových peněz bylo málo. To mělo za důsledek, že se lidé opět začali zadlužovat.

Stanovený dvouletý plán byl plněn jen asi na 60 %. Dodávka brambor byla například 60.000 kg. Obec však i s obtížemi dodala 6.000 kg. Do dodávek patřilo i chlebové obilí a jatečný dobytek. Obec však vepřové nemohla dodat a stejně tak tomu bylo u slámy a sena. Končilo období dvouletého plánu. Lidé musí zaplatit pokutu za každý kilogram nedodaného hovězího 25,- Kčs a vepřového 35,- Kčs.

Dne 23. března 1948 jeli zástupci obce na elektrárenský svaz do Českých Budějovic s žádostí o elektrifikaci obce. Podmínky byly přísné – každý, kdo chtěl světelnou přípojku, musel zaplatit 3.000,- Kčs a motorovou přípojku 4.000,- Kčs. Obce, kde již fungovala zemědělská družstva, měla nárok na elektrifikaci zdarma.

Dobu dvouletého hospodářského plánu nahradil plán pětiletý. Jak uvádí kronikář Václav Brom v Kronice obce Jáma, i počasí se musí řídit plánem komunistů. Dodávky obci byly uloženy tak velké, že nešly splnit. Ani v době války nebyly dávky tak veliké. Za 1 litr nedodaného mléka byla pokuta 20,- Kčs, za 1 kg hovězího pokuta 25,- Kčs, za 1 kg vepřového pokuta 35,- Kčs. Zemědělci byli rozděleni podle výměry – do 1 ha, 5 ha, 10 ha, 15 ha, 20 ha a nad 20 ha. Podle toho byly určovány výše dodávek. Zemědělec musel dobrovolně podepsat smlouvu na dodávky na 1 rok bez odkladu. Smlouva byla závazná a zemědělec se jí

zavázal plněním nesplnitelných dodávek bez ohledu na počasí. Nepodepsáním se zemědělec vystavoval popotahování s úřady a ty ho nakonec donutily podepsat.

Pro zajímavost zde uvádím předepsané dodávky na začátku roku. Na každé 3 ha půdy může zemědělec vlastnit 1 krávu. Pro zemědělce vlastníci od 15 do 20 ha byla předepsaná dodávka mléka 1.300 litrů za 1 rok, od 10 do 15 ha pak dodávka mléka 1.100 litrů za 1 rok, od 5 do 10 ha dodávka mléka 800 litrů za 1 rok a od 1 do 5 ha dodávka mléka 400 až 600 litrů za 1 rok od jedné krávy. Zemědělec vlastníci nad 15 ha musel odvést více na dávkách a neměl nárok na poukaz na šaty a obuv. Pro tyto zemědělce byl nařízen volný trh, na kterém stála košile 1.000,- až 2.000,- Kčs, 1 kg másla stál 450,- Kčs, polobotky 2.500,- Kčs a šněrovací boty od 5.000,- Kčs. Šaty stály od 15.000,- Kčs. Pro tyto zemědělce byly také stanoveny výkupní ceny za 100 kg žita 350,- Kčs, pšenice stála 400,- Kčs, ječmen 320,- Kčs, oves 270,- Kč. 100 kg brambor stálo 100,- Kčs, 1 l mléka stál 3,50 až 4,50, 1 kg vajec – to je 17 až 20 ks vajec stál 43,- Kčs, hovězí živé váhy 1 kg stálo 9 až 22,- Kčs, vepřové živé váhy 1 kg stál 30 až 35,- Kčs. Setba brambor stála 250,- Kčs. Dodávky se ale neustále zvyšovaly. Lidé v obci je nebyli schopni plnit dodávky a začali nabízet své pozemky komukoli a zadarmo.

3. 4. 1. JZD v Jámě

Zakládání JZD bylo rozloženo do tří etap. „Nejprve se podle plánu mělo přistoupit k založení družstev v těch obcích, kde jsou strojní družstva, dále pak všude tam, kde jsou jiná družstva a nakonec tam, kde organizace strany požádají o jejich založení.“ Dalším organizačním krokem, který měly na starosti okresní výbory komunistické strany, byl výběr politicky spolehlivých občanů pro funkci instruktora. Hlavním cílem komunistů při sestavování tohoto zákona bylo učinit ze svobodných rolníků ovladatelné zaměstnance, tzn. odebrat jim půdu a stroje, což se jim ve třech fázích násilně prosazované kolektivizace postupně podařilo. Zemědělec se tak stal námezdním a nejlevnějším dělníkem ve státě, který přišel o veškerá práva na vloženém pozemku (Průcha, 2012).

V okolních obcích už byla JZD. V obci už nebyla žádná jednota, lidé se rozeštvávali navzájem, v novinách a v rozhlase byli zemědělci neustále napadáni. Nikdo nikomu nevěřil, každý chtěl spasit sám sebe a hlavně své děti, které často trpěly podvýživou. Dodávky se stále zvyšovaly a lidem často nezbyvaly peníze na to, aby nakupili potřebné osivo. Komu se podařilo dodávky plnit, neměl například brambory pro setbu ani pro krmení prasat. Práce bylo stále více a lidé byli od práce a špatné výživy pohublí. Přicházel příkaz za příkazem, schůze za schůzí, nic se pro drahotu nedalo koupit. Sůl, cukr, kvasnice, ocet a sirky byly

nedostatkovým zbožím. Na schůzích i v rádiu byli vlastníci půdy nad 15 ha nazýváni „kulaci“. Těmto zemědělcům byly každý rok zvyšovány dodávky. Kdo neplnil dodávky, musel platit vysoké pokuty nebo mu hrozilo vězení. Někteří zemědělci platili na pokutách i 100.000,- Kčs za rok! I mé pradědy, Václava Broma a Jakuba Vincika stihl trest a byli uvězněni.

Lidé museli chodit na různé brigády do státních statků, státních lesů a okolních JZD. Ač neměli vlastní seno sklizeno, museli jít na sena do státních statků. Měli možnost vidět, jak se tam hospodaří – svázelo se mokré seno, sklízelo se nedozrálé vlhké obilí. Byly statisícové škody a nic se nedělo. Změny přinesly i obnovu plateb daně – zemědělci platili čtvrtletně a dělníkům se platby srážely měsíčně z platu. Malí zemědělci mohli doma porážet, ale museli odevzdat 7,5 kg škvařeného sádla. Kulaci porážet nesměli, ale i to se občas dalo obejít a poráželi na „své“ výměnkáře.

V naší obci komunisté vytypovali 5 zemědělců, kteří vlastnili více než 15 ha zemědělské půdy. Tito zemědělci byli pod zvýšenou kontrolou, byli neustále pod dohledem. Politický dohled zajišťoval zemědělský odbor Okresního národního výboru ve spolupráci s místní samosprávou. Tato situace trvala v Jámě až do roku 1956. Zemědělský odbor ONV vyvíjel prostřednictvím svých agitátorů stále větší a soustředěnější tlak na zemědělce v jednotlivých obcích ve snaze založit družstva. Na podzim roku 1955 přišla na řadu Jáma. Agitátoři zahájili svou přesvědčovací akci nejdříve u velkých zemědělců s cílem zlomit odpor ke kolektivizaci vesnice. Potom následovalo získávání drobných zemědělců. Výsledkem přesvědčování a často i tvrdého postupu byl podpis členských přihlášek do JZD dne 27. listopadu 1955. Ustanovující schůze se konala 29. listopadu 1955. Došlo k odsouhlasení termínu společného hospodaření k datu 1. dubna 1956. Důvodem časového posunu od doby založení družstva byla skutečnost, že vzniklé družstvo nevladnilo potřebné zásoby ani výrobní prostředky pro společné hospodaření (Fencl, Zámečník, 2012).

Vznikem JZD byla ukončena dlouhá etapa soukromého hospodaření a zahájena nová etapa života místních zemědělců. Jak ukázal až čas, i přes všechny nepravosti, křivdy, příkoří a tlak na zemědělce, aby vstoupili do družstva, bylo na bývalých zemědělcích vidět úleva. Zmizely existenční obavy, ubylo starostí, práce na statku. Lidé už nebyli tolik vyčerpaní. Bohužel i mizel vztah k přírodě, půdě, zvířatům a z činností, které zemědělec dělal s láskou, se stala jen práce, za kterou dostali zapláceno.

Do družstva vstoupilo 27 členů včetně 11 žen. Svůj majetek spojilo 16 hospodářství a družstvo získalo zemědělské pozemky o celkové výměře 190 ha. Nikdo ze vsi nezůstal mimo družstvo a to pozitivně ovlivnilo společensko-politickou situaci v obci. Družstvo zahájilo

svou činnost ve skromných podmínkách a všechny čekalo ještě spoustu práce. Bylo nutné připravit administrativu, zajistit stanovenou účetní evidenci a nikdo neměl potřebné zkušenosti se spravováním velkého hospodářského celku. Vnesený majetek, zvířata a zásoby krmiv byly základem hospodaření a jejich stav byl na dobré úrovni. Avšak počáteční vybavení – stroje a vozy, byly na primitivní úrovni, které bylo nutné zmodernizovat a vlastně i doplnit. Prostory pro ustájení většího množství dobytka neexistovaly a družstvo bylo nuceno vybudovat odpovídající stáje. Z počátku měli zemědělci dobytek doma, bez jakékoliv mechanizace a elektřiny. Proto členská schůze rozhodla o minimální stájové kapacitě pro dojnice. Byla vybrána jedna stodola (u Bromů) a ta přestavěna na kravín. Ustájeno zde bylo 60 ks dojnic. Dojilo se ručně, protože žádné dojící stroje nebyly k dispozici. Dalším provizorně upraveným prostorem byla stodola (u Zárubů), kde bylo ustájeno 80 ks prasat (Kronika obce Jáma, 2012).

Jako problém se ukázalo i odměňování za práci, zejména pokud šlo o porovnání platů s průmyslem. Družstva měla nařízena odměňovat své členy tzv. v pracovních jednotkách. Ty byly rozděleny na měsíční zálohy a roční doplatky. Výše doplatku pak závisela na skutečném hospodářském výsledku běžného roku a vypláceny byly až po schválení účetní uzávěrky družstva na výroční členské schůzi. Měsíční záloha se pohybovala kolem 5,- Kčs na pracovní jednotku a práce byly řazeny podle obtížnosti do tříd. V naší obci se měsíční záloha pohybovala od 1,25 až 1,5 za pracovní jednotku na směnu. Odměna člena družstva nebyla tvořena jen peněžní částkou, ale také naturáliemi, které byly zdarma a jejich množství bylo vázáno na odpracované pracovní jednotky.

Jak jsem již uváděl, technické vybavení družstva bylo minimální. Zakládající členové museli do vlastnictví družstva předat nářadí, potahové sekačky a vozy, ale i tak to nestačilo. A tak roku 1957 družstvo zakoupilo starý traktor Deutz o výkonu 35 koní. Využíván byl především k dopravě materiálů z vlakového nádraží v Netolicích a Prachaticích. Často byl ale rozbitý a tak družstvo bylo nuceno zakoupit nový traktor Zetor 25A a po čase Zetor 35 Super a nové traktorové přívěsy.

V roce 1961, pod značným politickým tlakem, bylo prosazeno první slučování družstev. JZD Jáma bylo v závěru roku sloučeno s JZD Mičovice. Cílem tohoto kroku bylo vytvoření nového ekonomicky silného celku. Nové družstvo hospodařilo na 885 ha zemědělské půdy a mělo 150 členů. JZD Mičovice bylo zapsáno pod názvem Jednotné zemědělské družstvo Pošumaví sídlo Mičovice. Na svou dobu představoval typ velkého zemědělského podniku.

Lidé v Jámě přišli o své pozemky a tak vytvořili obecní zahrádky. Obecní pozemek byl oplocen dřevěným plotem z lískových prutů vypletených na pevnou kostru. Uvnitř pozemku

byl každému usedlíkovi obce vyměřen záhon pro pěstování zeleniny i jiných plodin. Každý si svůj záhon trvale ošetřoval a hnojl. Pamětníci hodnotí s uspokojením funkce této zahrady. Zahrada sloužila až do roku 1976.

A rodové statky? Lidé pracovali na cizí půdě, obdělávala cizí pole, starali se o cizí zvířata. Byla to pro ně jen práce, za kterou měli zapláceno. Zda práce probíhají dobře nebo ne, zda hnojení nezatěžuje přírodu, to nikoho nezajímalo. Hlavní bylo plnit plán. Lidé byli stále v práci a na svá malá políčka neměli čas ani potřebnou energii. Také si záviděli, hlavně ženy se pomlouvaly, hádaly a lidé si záviděli i lepší postavení v JZD.

Naši předkové pracovali a budovali své statky s láskou, předávali svým dětem zkušenosti a užitečné rady. Teď ale o tyto rady nikdo nestál a s láskou práci na cizím nedělal nikdo. Po základní škole bylo samozřejmostí, že se šlo studovat obor týkající se zemědělství – ať už to byl chovatel zemědělského skotu nebo opravář zemědělských strojů. Zemědělství a JZD totiž poskytovala mnoho pracovních příležitostí a nové pracovní síly byly stále potřeba.

Zajímavosti té doby je určitě fakt, že nátlaku komunistů odolali celkem 3 sedláci, kteří dál hospodařili na svých rodných statcích a do družstva vstoupili dobrovolně až ke konci 80-tých let.

3. 4. 2. Mičovice

Jak uvádí internetové stránky obce Mičovice, počátky obce sahají až do první poloviny 13. století. Obec byla založena na území, které patřilo Zlatokorunskému klášteru. Obyvatelé se v minulosti živilí zemědělskou a lesní výrobou, v obci pracovali i drobní řemeslníci. V období třicetileté války bylo území obce zpusťeno vpádem vojsk pasovského biskupa Leopolda. A trvalo několik let, než se život v obci obnovil.

K obci Mičovice patří i vesnice Frantoly a Klenovice, které byly až do roku 1945 osídleny občany německé národnosti. Oba národy spolu v obci dobře vycházely až do roku 1935, kdy začala v německém pohraničí nabývat významu Henleinova Sudetoněmecká strana. Po Mnichovské dohodě října 1938 byly obsazeny německou armádou obce Frantoly a Klenovice a přičleněny k Velkoněmecké říši.

Po válce a odsunu obyvatel německé národnosti byly Klenovice osídleny občany české národnosti z blízkého okolí a Frantoly i reemigranty ze Slovenska a Rumunska. Mnozí z nich však nebyli zvyklí hospodařit v drsných podmínkách Šumavy, chyběli jim zkušenosti, a tak netrvalo dlouho a většina přistěhovalců se časem opět odstěhovala.

Situace lidí byla horší než za války. Naprostý nedostatek potravin, hlad. V této době na tom byl sedlák i podruh stejně – nikdo neměl nic. Bratr mého děda byl v té době na vojně. Sloužil u PTP v dolech. Aby pomohl rodině, posílal domů hornické stravenky na maso. To byl jediný způsob, jak získat v té době maso.

V 1952 okresní veterinář zakázal na 0,5 roku chovat prasat. Otec mého dědy dostal pokutu ve výši 20.000,- Kčs a 14 dní vězení za to, že nedokázal díky zákazu plnit dodávky vepřového masa. Otec mé babičky dostal pokutu vyšší – 60.000 Kčs a na půl roku putoval do vězení za to, že neplnil dodávky mléka. To, že mu komunisté zabavili dvě krávy, vzali elektromotor, mlátičku, šroťák i koňskou sekačku, to nikoho nezajímalo. Kontroly na dodávky potravin nebyly výjimkou. Má matka v té době byla miminko a kontroloři zakázali babičce brát si pro ni mléko od krav. Když mi to děda vyprávěl, často se mu zaleskly oči slzami a říkal: „Když si na tu dobu vzpomenu, říkám si, jak jsme to mohli vydržet“.

Z obce Mičovice byli vystěhováni dva kulaci. První, rodina Šímů, byla vystěhovaná v roce 1956. Na statku žila jejich rodina přes 400 let. Jejich statek zůstal opuštěný a v roce 1972 zbourán. Na jeho místě dodnes stojí prodejna smíšeného zboží. Druhý, rodina Kašků, byla vystěhována také v roce 1956. Statek byl do roku 1982 prázdný a chátral. Pak byl ale prodán chalupářům z Prahy, kteří statek opravili, ale jezdí sem pouze v letním období.

V 50-tých letech byl zrekultivován potok mezi obcí Jámou a Mičovicemi v délce přes 2 km. Byl narovnaný a vydlážděn panely. Okolo potoka, po obou stranách, byla provedena úprava pozemků. Meze byly vyporázeny, políčka a louky rozorány do obrovského dvoukilometrového celku. Na tomto poli byla provedena meliorace a tím zmizely bažiny, v kterých se dříve občas málem utopili koně i s potahy. Spousta lidí tento krok kritizovalo, ale nemělo to cenu. Regulací potoka byly zavezeny i dva náhony na mlýny. V současné době se může se zemědělskými stroji až k okraji potoka.

V dnešní době se znovu jedná o navrácení potoka do původního koryta. Odvodněné pozemky jsou znovu zamokřené, protože meliorace jsou věkem zanesené a neplní svou původní funkci. Jenže na tuto úpravu potoka nejsou v současné době peníze. Kolem potoka musí být zatravněný pruh, z důvodu eroze, jelikož terén je svažité z obou stran k potoku, kvůli přívalovým deštům.

4. SOUČASNOST

Po roce 1989 nastala obrovská změna nejen v celém státě, ale i v životě lidí. Čekaly nás restituční a navrácení majetku. Ale lidem chyběly zkušenosti, vztah k půdě a práce v zemědělství často stále pokračovaly „v zajetých kolejích“. Poprvé zaznělo slovo „ekologické zemědělství“. Začali se objevovat zemědělci, kteří se snažili provádět zemědělství a práce s ním související v souladu s přírodou. Tito lidé začínali „z ničeho“, často neměli žádné zkušenosti se zemědělstvím, ale o své statky, pozemky pečovali s láskou. Sledovali, co zvířatům i půdě svědčí a co jim naopak vadí.

4. 1. Restituční a ZD Mičovice

Dne 1. ledna 1962 vzniklo JZD Pošumaví se sídlem v Mičovicích. Vzniklo sloučením JZD Jáma, Mičovice, Ratiborova Lhota, Klenovice a Frantoly. Hospodařilo na půdě cca 1.000 ha. Na první slučující schůzi navrhl pan účetní Štauber jméno Pošumaví a tak se jmenovalo až do sloučení s JZD Lhenice, které proběhlo na konci roku 1974.

Toto nové družstvo mělo cca 3.000 ha. Výrobní zaměření bylo na živočišnou a rostlinnou výrobu (hlavní byla produkce mléka) a ovocnářství. Nejdříve to bylo JZD a potom podle vyhlášky ZD Lhenice. Sloganem tohoto zemědělského družstva bylo „Zahrada Jižních Čech“. Takto fungovalo asi 19 let, přibližně do roku 1993, kdy proběhla transformace družstev a Mičovice se oddělily od Lhenic. Pod mičovické družstvo připadly i vesnice Třebanice a Hoříkovice. Tamní obyvatelé tudíž měli také restituční nároky. V Třebanicích byly 3 odsunutí sedláci a ti také uplatnili své restituční nároky.

Transformace proběhla v roce 1992 a byla podložena zákonem č. 229/1991 Sbírky s platností od 24. června 1991. Zákon se jmenuje Zákon o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (jinak transformační zákon). Smyslem tohoto zákona bylo vyjasnit vztahy občanů ke společně obhospodařovanému majetku ZD. Bylo potřeba získat informace, kdo má jaký majetek v družstvu, kolik vložil v době založení družstva nebo když tam vstupoval, případně kolik majetku bylo vyvlastněno. Z toho se vypočítával podíl v družstvu.

Zákon používá několik termínů „oprávněná osoba“:

- ✓ členové,
- ✓ nečlenové, kteří v družstvu pracovali,
- ✓ restituenti, jejichž majetek je v družstvu, ale restituenti v něm nepracovali – jejich majetek byl vyvlastněn. V Mičovicích se jednalo o 2 rodiny – Šimů a Kašků.

V zákoně se dále uvádí, jak oprávněně majetek rozdělit. ZD restituční náhrady platilo z vlastních peněz, protože se jednalo o družstevní majetek a ne státní.

V zemědělství byl termín pro zpracování restitučních nároků konec roku 1992 a byl schválen valnou hromadou. Na valné hromadě byli pozváni všichni, kdo měl jakýkoli restituční nárok. Celkem to bylo 891 osob. Valná hromada zvolila 11-ti člennou transformační radu a ta si zvolila předsedu. Na tuto valnou hromadu se dostavilo 891 osob – 318 členů, 279 zaměstnanců nevlastnící půdu a 294 vlastníků půdy, kteří nejsou zaměstnanci.

4. 1. 1. Půda

Podle transformačního zákona se majetek ZD rozděлил na polovinu a ta následně připadla na restituční nároky. Dle vlastnictví půdy se přidělil restituční nárok. ZD mělo ve vlastnictví celkem 2.462 ha v ceně 115.000.000,- Kč. Z toho tedy šlo 50% na rozdělení půdy. Výpočet byl následující:

$$57.500.000 : 2.462 = 23.355,- \text{ Kč/ha}$$

Tato cena se následně násobila počtem vložených hektarů.

4. 1. 2. Odpracované roky

Celkem bylo v ZD odpracováno 8.500 let. Na tato léta připadalo 20 % majetku ZD, což činilo 22.987.000,- Kč. Výpočet:

$$22.987.000 : 8.500 = 2.704,- \text{ Kč/1 odpracovaný rok v ZD}$$

4. 1. 3. Ostatní majetek

Ostatní majetek se rozumí veškerý vnesený majetek – živý i mrtvý inventář. Dle zákona to bylo 30% majetku ZD. Na 1,- Kč ostatního majetku bylo 52 haléřů, což činilo sumu 34.500.000,- Kč.

4. 2. Situace po restituci

Vyvstala otázka, co s nabytým majetkem dál. Členové družstva ho nechali v ZD, ostatní ho chtěli vydat. Restituent mohl vstoupit do družstva, ale toto se nedělo. Někdo chtěl vrátit peníze, jiný majetek a jiný stroje. Často se stalo, že restituent přišel s řezníkem, vybral si krávy, řezník je prodal a restituent dostal peníze. Pokud ZD nemohlo nějaký majetek uvolnit (např. traktor), navrhovalo se jiné řešení. Tato jednání byla složitá, ale ZD Mičovice se podařilo všechny pohledávky vypořádat. Vypořádával se vnesený majetek na ceny platné pro rok 1992 v době konání transformace.

Přibližně v roce 1998 se ze ZD stala akciová společnost. To přineslo další změny – na vše musely být odhady a posudky, s každým pronajímatelem musí být uzavřena smlouva. Akciová společnost Zemi Mičovice má výrobní zaměření na živočišnou výrobu (mléko, vepřové na maso), rostlinnou výrobu (kukuřice na 80 ha na siláž) a do bioplynových stanic (řepka, ječmen, oves, pšenice, tritikale) a pěstování brambor (pro své členy). Také platí nové nařízení – např. kolem potoka musí být zatravněný pruh půdy kvůli erozi, zákaz pěstování kukuřice na svažitých terénech.

Dříve, v 50-tých letech, bylo povinností vstoupit do JZD, vzdát se svého majetku, na němž po generace hospodařila celá rodina. Po transformaci družstev zase další generace těchto lidí přemýšlela, zda jít soukromě hospodařit a dřít se nebo zůstat v zaměstnaneckém poměru v ZD a odpracovat si určité hodiny a mít klid.

Dnes jsou v naší blízkosti 3 soukromě hospodařící zemědělci. Jeden chová krávy a pěstuje ovoce na prodej, druzí dva chovají krávy na maso. Na tomto místě bych rád poděkoval dřívějšímu ekonomovi JZD, ZD a následně i ZEMI Mičovice panu Tomáši Štroblovi, který pracoval v družstvu přes 30 let. Věnoval mi svůj čas a podělil se se mnou o cenné informace.

4. 3. Program rozvoje venkova

Stát se snažil o lepší začlenění venkova. Proto vznikl Program rozvoje venkova ČR, který má za cíl získat podporu poskytovanou Evropskou unií z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD). Poslední program byl schválen v roce 2007 Výborem pro rozvoj venkova Evropské Komise a ještě tentýž rok byly přijaty žádosti o dotace. Celý program řídí Ministerstvo zemědělství České republiky.

Program má 4 osy a jejich zaměření je následující (<http://www.eagri.cz>, 2012):

- ✓ Osa I je zaměřena na zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství, potravinářství a lesnictví.
- ✓ Osa II má společný cíl zvýšit biologickou rozmanitost, chránit vodu a půdu a zmírnit klimatické změny.
- ✓ Osa III směřuje ke zkvalitnění života ve venkovských oblastech a diverzifikaci hospodářství venkova.
- ✓ Osa IV má napomoci místním obyvatelům venkovských mikroregionů principem „zdola-nahoru“ vypracovat vlastní strategii rozvoje území, ve kterém žijí a podpořit projekty pro jeho rozvoj – metodu LEADER.

4. 4. MAS Rozkvět zahrady jižních Čech

Tato nezisková organizace vznikla v únoru 2004 z iniciativy mikroregionu Chelčicko-Lhenického, jednotlivých obcí, podnikatelů, zemědělců, neziskových organizací. Cílem této organizace je vytvoření partnerských projektů a podpora společných aktivit. Důležitým impulsem ke vzniku této organizace bylo vyhlášení programu LEADER, do kterého se organizace ihned aktivně zapojila.

Jak uvádí organizace na svých internetových stránkách – pojem LEADER je zkratkou francouzského „Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale“, tedy „Propojení rozvojových aktivit a venkovské ekonomiky“. Tato iniciativa Evropské unie vznikla již roku 1991 s cílem dopomáhat k rozvoji venkovských oblastí cestou zapojení místních subjektů. Od roku 2003 jsou principy LEADER uplatňovány i při rozvoji venkova v České republice.

Ke vzniku iniciativy LEADER vedly EU tyto cíle:

- ✓ zmírnit zvyšující se rozdíly v životní úrovni mezi městem a venkovem,
- ✓ zamezit devastaci venkova a jeho přírodních zdrojů, zachovat jeho kulturní dědictví,
- ✓ zamezit odlivu venkovanů do měst,
- ✓ přímo podporovat venkov z rozpočtu EU bez výrazných finančních ztrát,
- ✓ aktivizovat venkov metodou „zdola – nahoru“.

Hlavním principem MAS je partnerství a spolupráce veřejné, soukromé a neziskové oblasti. V současné chvíli má organizace 36 členů – 18 podnikatelských subjektů, 6 neziskových organizací a 12 obcí. Zájmové území tvoří 25 obcí – obce mikroregionu Chelčicko-Lhenického jsou Lhenice, Chelčice, Malovice, Libějovice, Mičovice a Truskovice.

4. 5. Spolky a akce v Jámě a Mičovicích

Od roku 1907 funguje v Jámě Sbor dobrovolných hasičů. Sbor zakoupil čtyřkolovou ruční stříkačku na koňský potah a hasiči se účastnili hašení požáru v okolních obcích. Aby sbor měl nějaké příjmy, pořádali hasiči hasičské bály. Výjimkou není ani každoroční hasičská soutěž. V roce 1997 k 100. letému výročí založení byl vysvěcen hasičský prapor. Tento prapor vyšívala má babička a je i jeho kmotrou. Jamští hasiči byli a stále jsou hybnou silou společenského dění v obci.

Také je zde skupina Červeného kříže, Pošumavský spolek hezkých holek, myslivecké sdružení Mičovice. Obec Mičovice má vlastní dechovou hudbu Doubravanku, která vydala několik CD a je poměrně známá. Všechny tyto spolky pořádají plesy a bály v kulturním domě v Jámě.

Hned v únoru můžeme v Jámě jít na masopust. Je to jeden z mála průvodů masek v širokém okolí a je hojně navštěvován lidmi ze širokého okolí. Odpoledne průvod masek a muzikanti – místní kapela Doubravanka, obejdou všechna stavení. Každému hospodáři zazpívají jeho oblíbenou písničku, maškary tančí s paní a pánem domu. Odměnou pro maškary je něco dobrého k „snědku“ (vdolky, špek, chlebičky) a také něco pro zahřátí. Nakonec u každého domu zazní výstřel dělostřelců z místní domobrany. Večer se všichni sejdou v kulturním domě a koná se zde zábava. Vrcholem je smuteční půlnoční průvod s obřadem, při němž je za účasti faráře, jeho pomocníků a zpěvaček pochována basa. Nakonec dostanou všichni požehnání, které se dle starého zvyku provádí pomazáním popelcem na čelo.

Další tradicí, která se zde dodržuje, jsou velikonoce. Ve spoustu městech a vesnicích koledují chlapi a děvčata dohromady a koleduje se pouze jeden den. U nás to ale neplatí. Koledovat mohou pouze chlapi ve školním věku. První schůzku mají již ve čtvrtek. Chlapi si zvolí kapitány – většinou jsou to dva nejstarší hoši ve skupině a hned ve 14. hodin obcházejí celou vesnici. U každého domu se zastaví, řehtají a recitují báseň „jidáše“. Během dne obcházejí ves několikrát. Obchůzky jsou dokonce i ve 4. hodiny ráno. Za 4 dny chlapi nachodí spoustu kilometrů. Všichni musí poslouchat kapitány, kdo zlobí, dostane čárku a dostane

menší koledu. Na koledu se chodí až v neděli a většinou chlapci dostávají vajíčka, ale také sladkosti a peníze.

Sedm týdnů po velikonicích obec slaví další svátek, letnice. Jedná se o křesťanský svátek, který můžete také znát pod názvem Svatodušní svátky. Na svátek letnic se očekávalo, že lidé budou štědře projevovat svou pohostinnost. Při letnicích se staví májka. V Mičovicích se májka staví 30. dubna. Májka má být symbolem síly a čistoty a dříve bývala výsadou svobodných mužů – mládenců. Dívky zdobily špičku májku pentlemi. Po postavení májky chodila chasa do hospody a poté obcházela v průvodu ves s harmonikou. V každém stavení se zahrála a zazpívala oblíbená píseň hospodáře. Dnes se oslava koná přímo u májky. To proto, že muži hlídají májku, aby jim ji nikdo neporazil.

Slavnost poutě, v červenci, je spojena s „Posezením pod lípou“. Na návsi v Jámě jsou postaveny stany, podium a počet obyvatel se mnohokrát zvýší. Jedná se o dvoudenní slávu spojenou s poslechem hudby. Páteční večer a noc patří mládeži. K poslechu hraje například skupina Keks, Parkán. Hasičský sbor zajišťuje jídlo a pití, takže návštěvníci si mohou cokoli koupit – od klobásy až po grilované prase. V sobotu je ves k nepoznání. Všude je spousta lidí, přijíždějí autobusy a přivázejí návštěvníky dokonce až od Karlových Varů. Podium patří dechové hudbě. Kdo chce, může si i zatančit. Vždy se jedná o hojně navštěvovanou slávu.

Staročeská „Konopická“ je vyhraněný zvyk Jámy, který reaguje na sociální realitu obyčejných lidí. Dnešní generace zná „Konopickou“ jen z vyprávění babiček, která v roce 2000 napomohla k obnovení tradice. Jedná se o svatbu Pazderníka s Konopičkou. Družba přesvědčuje Pazderníka, aby opustil svou chalupu a šel na námluvy ke Konopičce. Pazderník ji však nechce, protože Konopička je ošklivá. Matka nevěsty Pazderníkovi říká, jaké dostane Konopička věno. Když se ženich s nevěstou domluví, jdou do dřevěné boudy a nechťjí ji opustit a jít do kostela. A proto jim družba boudu zapálí. Nakonec jde procesí do kostela a následuje veselice.

Pohřeb v dřívějších dobách byl také významnou událostí. Zemřelý zůstával doma po dobu tří dnů. Celá vesnice a příbuzní večer k mrtvému přicházeli a modlili se u něj. V den pohřbu zastavil průvod na kraji obce. Ve stínu dvou velkých lip je zde malá kaple – Boží muka. Zde byla poslední zastávka všech zemřelých v Jámě. Zde tzv. modlič přednesl poslední řeč. Tato tradice se dodržuje i v současné době. Před kostelem byla pronesena modlitba. V kostele následovala zádušní mše a poté smuteční průvod doprovodil mrtvého na hřbitov.

Staročeská svatba byla událost, které se účastnila celá ves. Některé děje se konají dodnes. Svatba se pravidelně odbývala v úterý po skončení třetích ohlášek. Tři dny předtím rodina nevěsty pekla cukroví a koláče. Pozvání na svatbu dostalo i 100 lidí. Před svatbou přicházel

k ženichovi a nevěště družba, aby sestavili počet hostů. Pak se družba, ozdoben pentlí na myrtovém proutku a s lahví kořalky, vydal zvat hosty. V úterý ráno družba s hudbou navštívil ženicha a zval hosty na snídani. Na konci snídani se přineslo do středu místnosti klekátko, na které poklekl ženich. Proti němu se postavili jeho rodiče. Družba ženichovo jménem všem poděkuje a rodiče požádá o jejich náklonost a lásku. Pokud byla nevěsta z jiné vsi, jelo se za ní a zpívalo na povozech. Po zastavení u vrat nevěsty muzikanti zahráli píseň. Až poté byli vpuštěni do domu nevěsty. Nevěsta však byla schována a ženich si musel nevěstu „vykoupit“. Obyčejně se část peněz vrátila ženichovi pro štěstí. A následovalo rodičovské požehnání nevěště a ženichovi. Všichni hosté dostali snídani, pomodlili se a procesí se chystalo do kostela. Svobodná mládež však postavila před statkem, kde se má konat hostina bránu. Tou musí všichni svatebčané projít a vykoupit si cestu. Ženich si opět musel vykoupit nevěstu. Po obřadu se konala hostina. Po skončení hostiny zůstávali novomanželé u sousedů, kde nastalo čepení nebo také zavíjení. Nevěště se sundal věneček a dostala šátek jako vdaná. Přitom se dosti pilo a prováděli různé taškařice. Po čepení se odešlo do hostince, kde měly vdané ženy sólo. Jedna tančila výhradně s nevěstou. Poslední čepení proběhlo v obci roku 1897. Ráno se chodilo kolíbat. Chasa šla z hostince do domu novomanželů, kde vzali velkou opálku, násilím tam novomanžele složili a za velkého veselí na opálci kolíbali.

Obec nezapomíná ani na děti, takže v březnu je maškarní ples, v červnu pak dětský den. Výjimkou nejsou v zimním čase ani plesy a zábavy. Obec drží „pospolu“ a řekl bych, že lidé v Jámě k sobě mají blíž, více udržují tradice a lpí na svém rodném místě.

5. RODOVÉ STATKY VE SVĚTĚ

Když přejedeme hranice k sousedům jak do Rakouska či Německa, všechny hospodářské usedlosti (statky) jsou opravené a omítnuté, v každém okně je pestrost květin. Kolem je uklizeno, nikde se nepovalují v kopřivách staré rezavé stroje. V této zvlněné krajině je každá mez kolem domu vysečená nebo vypasená. U domů jsou často stáda čistého dobytka, koní, ovcí.

Krajinu tvoří políčka různých zemědělských plodin, která mají přesný tvar a navzájem na sebe navazují. Krajinný ráz je příjemný pro oko. Na první pohled je vidět, že se lidé o krajinu, v které žijí, starají. Z druhé strany je otázkou, zda v tak vysoce kulturní krajině je místo pro volně žijící živočichy a planě rostoucí přírodu.

5. 1. Rusko

Otázkou rodových statků se blíže zabýval ruský spisovatel Vladimír Megre. Ve svých knihách se zabývá nejen rodovými statky, jejich tvorbou, ale také péčí o ně. Hlavní myšlenkou všech knih je, že každý obyvatel by měl vlastnit 1 ha půdy, na kterém si postaví svůj rodný dům a zasadí rodný strom. Všechny kroky bychom měli zvážit a rozmyslet. Půda o rozloze 1 ha uživí celou rodinu. Pokud se rozhodneme postavit si dům a zasázat stromy, měli bychom to dělat s láskou. Například zasadit strom v místě, které nejlépe vyhovuje jeho růstu a potřebám.

V Rusku je v současnosti 117 rodových osad v různé fázi uskutečňování a velikosti. Rodové statky vznikají na hektarovém pozemku. Častou výmluvou, proč rodové osady nevznikají i v jiného státu je rozlehlost ruské země a velikost 150 ha potřebných pro jednu osadu. Na příkladě Karlovarského kraje si můžeme ukázat, jak tomu je v České republice ve skutečnosti. Na Karlovarsku najdeme zemědělskou půdu o celkové výměře 108 106 ha, z čehož tvoří trvalé travní porosty 61 522 ha, osevní plochu úhrnem 41 305 ha, ornou půdu neosetou a úhor 5 170 ha. Bylo by potřeba zpřesnění těchto údajů přihlédnutím k pozemkům, jež tvoří celek, anebo uvažováním nejen o státní orné půdě. Je ale jednoznačné, že alespoň částečné pokrytí rodovými osadami je možné i v České republice, kde státní ornou půdu tvoří celkem 2 702 568 ha a trvalý travní porost 852 740 ha (<http://www.osud.cz>, 2013). Každý člověk je jedinečný a individuální, takže i vznik rodového statku je pro každého zcela jiná, originální záležitost.

5. 1. 1. Lotyšsko - Amantciems

Lotyšsko se pyšní „malým rájem“. Autorem tohoto projektu je Aivars Zvirbulis a vzniklo cca 80 km od Rigy a 12 km od Casis. Jmenuje se Amantciems. V neporušeném a krásném přírodním prostředí vzniklo zajímavé a jedinečné obytné místo. Hlavní myšlenkou celého projektu bylo postavit domy v jedinečném přírodním prostředí a svým zásahem výrazně neporušit jedinečnost daného místa.

Jak uvádí internetový zdroj <http://www.ezofit.sk/pps/amantciems.pps>, domy jsou umístěny tak, aby kolem nich byl dostatek volného prostoru s výhledy na les, louky, vodu, oblaka. Tyto prvky se tak mohly stát trvalou součástí obytného prostoru. Každý dům je ale začleněn do krajiny tak, aby měl své soukromí. Protože u nich nejsou ploty, lesní zvěř může používat tuto

krajinu stejně, jako tomu bylo dříve a přichází proto často až k domům. Za samozřejmé se tu považuje maximální ohled na původní faunu i flóru okolního prostředí. Protože výraznou krajinnou dominantou jsou tu rozsáhlé plochy kvalitní čisté vody, je její ochraně věnována velká pozornost.

Domy leží na pozemcích o velikosti 0,4 ha až 1,5 ha. Důležitým pravidlem při stavbě domu je, že dům nesmí rušit přírodní prostředí a soukromí jiných majitelů domů, narušovat přírodní, zejména pak vodní zdroje. Také je zde doporučeno, jak má dům vypadat a z čeho má být postaven, takže zde můžeme vidět dřevěné sruby i zděné domy. Pohled na letecký snímek tohoto "ráje" je velmi zajímavý – příloha č. 11 a 12.

5. 2. Život v Tyrolsku

Tato země a její obyvatelé žijí v silném poutu s přírodou. Život v horách není jednoduchý a zemědělská činnost je zde náročná. Hospodáři v této drsné lokalitě se museli naučit „rozumět“ přírodě, snaží se z přírody získat jen to nejlepší. Vše, co obyvatelé statků potřebují, si dokáží vypěstovat sami. A ještě jim zbývá nato, aby své produkty mohli prodávat. Jak uvádí internetové stránky <http://www.suedtirol.info.cz>, potraviny vyrobené na statku jsou přírodní a zrající na slunci. Tím se stávají autentickými a především zdravými. Ke kvalitním produktům ze statků v Jižním Tyrolsku se řadí ovocné šťávy, pomazánky a sirupy, sušené ovoce, destiláty, ocet, bylinky, sýry a mléčné produkty či vejce a chléb. Ochranná známka "Roter Hahn" zaručuje, že produkty ze selských dvorů jsou vysoce kvalitní, vyráběné dle přísných kritérií. Přes 50 místních prodejců z celého Jižního Tyrolska se zavázalo dodržet požadavky na původ a výrobní proces dle pravidel pro získání ochranné známky „Roter Hahn“. A ta jsou opravdu hodně přísná – alespoň 75% surovin musí pocházet z vlastního rodinného podniku, jen malé množství může být dodáváno z ostatních statků Jižního Tyrolska. Kromě toho musí být produkty vyráběny z pravých surovin a ručně. Produkty pravidelně kontroluje nezávislá komise tak, aby byla zaručena opravdu vysoká kvalita potravin.

Více než 10.000 obyvatel Jižního Tyrolska žije na horských statcích v extrémních podmínkách, kde chovají dobytek a věnují se zemědělství. Pěstují obilí či zeleninu, chovají krávy na mléko a vyrábí vlastní špek – to vše nejen pro vlastní potřebu, ale i pro pocestné. Vše pod přísným dohledem přírody. Když se příroda rozzlobí, jsou na vině čarodějnice a

tajemné síly. Když se příroda nehněvá, sedláci děkují vílám a záhadným bytostem. Stále tu je cítit víra ve starý svět. Přežily zde selské zvyky a tradice až do dnešních dní.

Není výjimkou, že v na počátku léta vyženu honáci a ovčáctí psi dobytek do hor. Čeká je cesta dlouhá 44 km, trvá dva dny a lidé i zvířata zdolají převýšení 3.200 m cestou tam a 1.800 m na cestě zpět. Zde se po celé léto dobytek pase a hospodář má o starost méně. O zvířata se zde starají honáci nebo bača (<http://www.suedtirol.info.cz>, 2013).

V zimě pak hospodář či bača sežene dobytek zpět do údolí – to je spojeno s velkou slávou. Krávy a ovce se ozdobí zvonci, na krky dostanou barevné věnce a vydávají se na dlouhou cestu do údolí. Akce je doprovázena celou řadou zvyků, hraje hudba a samozřejmě nechybí občerstvení. Za dlouhých zimních večerů se zde stále scházejí místní obyvatelé. Ženy šijí a pletou, muži vyřezávají.

6. ŽIVOT NA STATKU – VYBRANÉ STUDIE

V této kapitole se pokusím blíže seznámit Vás s mým rodovým statkem v Jámě. Informace jsem získal díky kronikám, které psal můj pradědeček Václav Brom, ale také díky vypravování mé babičky Vlasty Bromové a mého otce.

Druhým rodovým statkem bude rodný statek mé matky. Jedná se o jeden z největších statků v Mičovicích. Stejně jako o statku v Jámě jsem informace získal z kroniky dědy Josefa Vincika, který ji začal psát na mé přání. Děda často a hodně vypravoval o historii.

Do dnešního dne se zachoval „nepsaný“ zvyk – statek dědí většinou nejstarší syn či dcera. Stává se novým hospodářem a získává veškerý majetek, včetně pozemků a lesů. Ostatní ze statku odchází a musí se postavit na vlastní nohy. Nenárokují si vlastnictví či dědictví, ctí tento zvyk.

6. 1. Rodný statek v Jámě u Bromů

Číslo popisné 15 patří od nepaměti rodině Bromů. Tvoří ho komplex budov s uzavřeným dvorem. Je to rodný statek mého otce. Je to nejstarší statek na celém lhenickém území, kde dodnes žije rod po zakladateli statku. Jak se postupně měnila jména mých předků, to nevím. Ale od roku 1827 zde hospodařil můj předek Šimon Brom. Po něm byl hospodářem jeho syn, František a to v letech 1845 až 1875. Za manželku měl Veroniku, rozenou Nachlingerovou

z Třešňového Újezda. Během hospodaření mého předka, v roce 1863 můj rodný statek až na stodolu a sklep vyhořel. Požár vznikl u sousedů, kterým statek shořel celý.

František a Veronika měli 6 dětí, chlapce Josefa, Matěje a Františka a děvčata Marii, Annu a Kateřinu. Nejstarší ze synů, Josef se stal hospodářem, ale nikdy se neoženil.

Matěj si vzal za ženu Marii Štaubrovou, dceru „Jankalů“ z mičovické samoty. Měl dostat chalupu, sádek a pole u Lhenic. Sloužit měl jako justikální hajný. K tomu však nedošlo, protože na statku chyběla hospodyně, a tak se jí stala Marie. Manželství Matěje a Marie nemělo dlouhé trvání, protože Matěj po čtyřletém manželství roku 1885 náhle zemřel. Zanechal po sobě dva syny, Jakuba a Václava. Po Matějově smrti se o hospodářství staral František, protože Josef ho zanedbával a statek chátral.

Josef zemřel po dlouhé nemoci na souchotiny a statek odkázal Františkovi, který byl stále svobodný, Marii a jejím dětem. Ti se pak dohodli, že si František vzal Marii a hospodářství fungovalo dále tak jako předtím.

Jakub, jako starší ze synů, zůstal na hospodářství a učil se chodu prací na statku. Václav, mladší, šel do učení. Měl se stát malířem pokojů. Jeho však lákala malba úplně jiná. Byl hudebně nadaný a také úžasně maloval obrazy. Přesto neodporoval přání rodiny, vyučil se v Praze a potom pracoval ve Vídni. Po návratu si zařídil živnost ve Lhenicích. Pak ale přišla první světová válka a on musel narukovat. Smrt si však nevybírá a jeho bratr Jakub v květnu 1917 v Itálii padl. V srpnu téhož roku Václav padl do italského zajetí a tam se přihlásil do legie.

Válka skončila a Václav se vrátil na rodný statek. 29. dubna 1919 se oženil s Annou Beránkovou z Vadkova. K řemeslu se již nevrátil, Jakub byl mrtev a on se musel ujmout role hospodáře, aby udržel rodový statek. Bohužel mu chyběli zkušenosti, protože jako druhorozený syn k vedení statku nebyl veden, to byl Jakub, ale jeho smrtí se situace změnila. Začátky Václavova hospodaření byly velmi těžké, složité a přinášely i neúspěch. Václav miloval malování, psaní divadelních her a psaní kronik a ani jako hospodář se této lásky nevzdal. Jeho obrazy visí u všech obyvatel Jámy, zdobí zeď jamské hospody a také vadkovské hospody. Za jeho hospodaření rozšířili statek a rodina se zadlužila. Dluh činil 60.000,- Kčs, což v té době bylo moc peněz a rodina se musela uskromnit. V obci byl důležitou osobou – vykonával funkci starosty, organizoval představení, kreslil, maloval, působil jako knihovník a kronikář. Bohužel ani jeho neminuly tresty – roku 1951 nebyl schopen splnit dodávku mléka a dle rozsudku ohrozil výživu obyvatelstva. To, že neměl dostatek krmení a přišel o jednu dojnici, nebylo bráno v potaz. A tak dostal pokutu 3.500,- Kč nebo týdenní odnětí svobody (příloha č. 8). Příklad dodávky z roku 1953 udává příloha č. 9.

Z manželství se narodili dva synové a dvě dcery. Nejstarší byla dcera Anna, pak přišla na svět dvojčata Jakub a Marie a nakonec syn Václav. Anna se provdala a odešla do Prahy. Václav se oženil a odešel do Českého Krumlova. Marie se nikdy neprovdala, pracovala na dráze a celý život prožila v Jámě. Až nyní, ve věku 93 let žije v domově důchodců v Netolicích. Je stále při síle a hodně toho pamatuje.

Na statku zůstal hospodařit můj dědeček Jakub. Roku 1947 se oženil s Vlastou Jungbauerovou, „Sedláků“ dcerou. Z manželství se narodily čtyři děti – Vlasta, Václav, Jan a Anna. Jakub s Vlastou hned na počátku vstoupili do družstva, s nimi i 2 koně, 14 kusů skotu a 1 chovná prasnice. A tím se život na statku úplně změnil.

Začátkem listopadu 1961 můj pradědeček Václav onemocněl a bohužel v únoru následujícího roku zemřel. Můj dědeček se sice stal hospodářem, ale už se nedalo hovořit o hospodaření. Zvířat bylo pomálu, neobdělávala se pole a stroje mělo JZD. Na statku zbyla 1 kráva, prase, koza a ovce – velkou část prací musely zastat děti. Dodnes můj otec vzpomíná nato, jak vodil kozu, krávu a husy na pastvu. Vždy se sešlo více jeho vrstevníků na louce nad Jámou. Kluci pasení spojili s hraním a k večeru si pekli v ohni brambory.

Můj dědeček se stále snažil zvelebovat alespoň to, co z obrovského hospodářství zbylo. Tak se ze stáje stala další obytná část a hospodářských částí ubylo. Jako první ve vsi dědeček zakoupil automobil. Byla to Škoda Octavia. Také první televizor byl v naší rodině. Dědeček se snažil jít s dobou a statek modernizoval. Tak se také stalo, že rodina měla také první splachovací záchod.

Dědeček s babičkou tím, že už nemuseli denně dřít na svém statku, ale odpracovali si „své“ v JZD a pak měli volný čas, věnovali se společenskému a kulturnímu životu v Jámě. Dědeček byl členem a několik let i předsedou Sboru dobrovolných hasičů Jáma. Také byl mnoho let tajemníkem MNV. Babička se v roce 1957 stala členkou Výboru svazu žen. Byla výborná kuchařka, takže žádná svatba se nemohla konat bez její pomoci, jejích dortů a koláčků. Babička dodnes přede na kolovratu ovčí vlnu a ručně plete ponožky, o které je velký zájem. Dodnes se babičky vrstevnice navštěvují a v zimním období se scházejí na statku u mé babičky a derou peří.

V současné době na našem rodném statku žije babička Vlasta a otcův bratr Jan s manželkou. Dle tradice měl statek připadnout mému otci Václavovi, ale ten se přiženil na jeden z největších statků v Mičovicích a přestěhoval se sem. Celý život pracoval v místním JZD. V době komunismu bylo samozřejmostí, že se děti posílaly studovat obory související se zemědělstvím. Proto je můj otec opravář zemědělských strojů.

A jeho rodný statek? Chátrá. Udržuje se pouze obytná část, jsou zde nová okna a střešní krytina, na větší údržbu nejsou peníze. Na obrovské zahradě se pasou ovce místního zemědělce, a tak je alespoň využita a není jen zarostlá. Babička už je stará, má pouze slepice, které běhají po části dvora a po zahradě. Tím, že mají skoro všude přístup, je také všude nakáleno. Strýc s tetou jsou ještě zaměstnaní a starost o statek časově nezvládají ani nejeví zájem. Hospodářské budovy chátrají a rozpadají se. Vesnice je „odříznuta“ od světa a nikdo se vrátit na statek nechce.

6. 2. Rodný statek v Mičovicích u „Bohoušků“

Číslo popisné 6. – zde se narodil můj děda Josef Vincik. Na statku žije žena dědova bratra. Statek je v dezolátním stavu, protože tetička nemá dostatek finančních prostředků k údržbě tak velkého statku. Budovy jsou tím pádem neudržované, střechy mají rozpadající dřevou krytinu a zatéká tam. Tetička pomalu rozprodává pozemky a lesy, ale statek neopravuje.

Číslo popisné 5. je rodný statek mojí matky. Tvoří ho komplex budov s uzavřeným dvorem a navazující velkou zahradou a sadem. Na tomto statku hospodařila rodina Mášlů až do roku 1919, kdy poslední člen rodiny, který neměl děti, prodal statek Františku Šílenému z Podeříš' u Netolic a jeho ženě, rozené Kalíškové z mičovického mlýna.

Rodina Šílených hospodařila na statku do roku 1947, kdy statek převzal syn František a Růžena Lukášová. Ti měli dvě dcery, Marii a Boženu. Protože na hospodářství nebyl syn, hospodářem se po Františkově smrti stal manžel Marie, Josef. To se stalo roku 1964. Marie a Josef jsou moji prarodiče. Dědův otec byl kvůli nemožnosti plnit dodávky několikrát ve vězení. Při posledním uvěznění byl nucen pracovat ve Větrní. Když se pak pradědeček vrátil domů, podepsal vstup do JZD, protože jak říkal, už nechtěl znovu do vězení.

V roce 1953 komunisti odebrali rodině veškeré platby a rodina začala trpět nouzí. Aby měli peníze alespoň na nejnütnější potraviny – mé matce v té době byli jen 2 roky, šel děda za prací až do Volar. Pracoval na stavbě silnice z Volar do Lenory. Když práce skončily, šel pracovat do lesa. Děda často vypravoval, že jeho den začínal ráno ve 4 hodiny, kdy šel kosit trávu pro krávu. Pak šel do práce, do JZD, kde pracoval jako vedoucí výstavby silnic mezi obcemi a poté jako traktorista nebo prostě dělal to, co bylo zrovna potřeba, před důchodem dělal skladníka. Po práci ho čekalo hospodářství a práce končila často až za tmy. Aby rodina mohla za války alespoň péct chléb, nosil děda na zádech tajně do mlýna v Frantolech 20 kg obilí. Zpět si nesl 12 kg mouky.

V dobách jejich hospodaření se hospodářské budovy přeměnily na obytnou část. Rodina se rozrůstala a bylo potřeba více místa. Marii a Josefovi se narodili tři děti, Jana, Josef a Marie. Jana se provdala za Václava Broma z Jámy. To jsou moji rodiče. Brali se v roce 1972 a byla to velká sláva – vždyť se spojili dvě velké rodiny, dva velcí hospodáři. Marie se provdala do Babic u Netolic a na statku zůstal Josef s manželkou Janou Růžičkovou z Frantol. V současné chvíli na statku žije ještě má babička, je na výměnku.

Celý statek je opravený, nabílený, má nová okna, dveře i vrata do hospodářských budov a na všech budovách je nová střešní kratina. Ze dvora zmizely slepice a dvůr je zasetý travou. Sad je pravidelně sekán, ovocné stromy jsou prořezávány a k jejich ošetření se nepoužívají žádné chemické postřiky. Tyto ovocné stromy vysadil můj děda, pro kterého byl život na statku a v sadu vším. Rád rouboval různé ovocné odrůdy. Děda vlastnil včelstvo a celá široká rodina neměla nouzi o med.

Dnes včelaři strýc, i když to dříve odmítal. Statek již neslouží k původnímu hospodářskému účelu, chovu hospodářských zvířat a zemědělské výrobě. Slouží pro trvalý život a k rekreačním účelům pro příbuzné. Na opravách statku se podílí celá rodina dohromady. Jako památka starých dob je ve stodole proutěná bryčka a postroje na koně. Právě s touhle bryčkou jezdili moji předci do kostela a ve svátky. Její poslední cesta byla v roce 1978.

7. Závěr – Jáma a Mičovice dnes

Jáma svůj vzhled za celé roky moc nezměnila. Stále je to vesnička v údolí, po obou stranách potoka, který se zreguloval a vydláždil panely a postavily se přes něj dva mosty. Na potoce uprostřed vesnice se zbouraly stoupy, které přestaly plnit svou funkci. Statky dostaly „nový kabát“ a přizpůsobily se potřebám jejich obyvatel. Ze stodol se staly obytné domy, ze stájí sklady a garáže. Na návsi kralují dvě obrovské lípy a mezi nimi stojí pomník k památce padlých a malá kaplička.

Lidé, kteří zde žijí, zde žili od nepaměti. Nenašli byste zde „přistěhovalce“. Také ale můžeme říci, že obyvatele tvoří spíše starší lidé. Mladí se stěhují do měst. Snad i proto, že vesnice jsou jaksi odtrženy. Z Jámy se jinak než autem nedostanete, autobus sem jezdí pouze 2x denně. Lidé z vesnice, pokud dojíždějí do práce autobusem, před sebou mají denně ranní a odpolední dvoukilometrovou „procházku“.

Mičovice se ve své podstatě také moc nezměnily. Obec je rozdělena potokem na starou a novou část. Stará část je tvořena statky se sady. Náves je svažité směrem k severozápadu.

Pouze tři statky jsou obydlené mladými rodinami. Jinak jsou statky skoro prázdné. V horní části návsi byl zbořen statek a místo něj zde stojí prodejna. Na vsi býval rybník, ale ten byl zavezen již na počátku 60-tých let. Uprostřed obce stojí velká budova bývalé školy. Dnes je v ní hospoda a kancelář obecního úřadu. Nad OÚ stojí kaple s velkým jasanem.

Za potokem je část nová. Zde je postaveno ZD s administrativní budovou, dílnami, kravíny, vepřínem a skladovými halami. Dále zde stojí tři bytové domy a několik novostaveb. Mičovice je jedna z mála obcí, kde hlavní silnice nevede prostředkem obce, ale okolo.

Když procházím krajinou, v které žiji a vidím stále velkou většinu hospodářských budov a bývalých i současných zemědělských družstev v žalostném stavu. Budovy jsou rozpadlé, neopravené, s rozbitými okny, se špinavou fasádou bez kytěk v oknech. Kolem je nepořádek a bláto v rozbitých cestách. V kopřivách jsou staré nepoužívané zemědělské stroje. Mezi poli a loukami v našem kraji je spousta kamenných tarasů, většinou jsou rozpadlé nebo zarostlé trním a kopřivami. Tarasy lemují polní cesty, rozdělují pozemky a lesy. Jaké to muselo být za první republiky, když podle vyprávění předků byly tarasy opravené, meze vysečené. Na mezích rostly ovocné nebo listnaté stromy, které se prořezávaly a sloužily na topení.

V naší obci je několik opuštěných statků – staří hospodáři zemřeli, nebo dožívají osamoceni. Jejich potomci žijí v městech a většina nemá žádný vztah k vesnici, statku a už vůbec nerozumí zemědělským pracím. Nikdo se k dřině na statku už nevrátil. V sadech jsou stále ovocné stromy a keře. Nikdo se o ně nestará, nikdo je nestříhá, nehnojí a přece – rodí zdravé a chutné ovoce, ale mladí si ho raději zakoupí v obchodním domě, kde je to nestojí žádnou práci.

Z vypravování starších cítím bolest a smutek. Jak řekla moje babička „za 85 let mého života se ten svět tak změnil“. Často vůbec nechápu, jak mohli zvládnout život v dané době. Dnes si ani jejich život nedokážeme představit a to uběhlo jen pár let. Jak mi vyprávěl můj otec, když nebyla ještě zavedena elektřina, svítili si doma petrolejovými lampami nebo loučemi. Dnešní společnost a svět by bez elektřiny nemohla existovat.

Dříve lidé žili pro svůj statek, byl pro ně vším. Zvířata byla součástí rodiny a hospodář dbal na jejich, dnes bychom řekli, welfare. Ano, hospodářství bylo a je nekonečný koloběh, nikdy nekončící práce, často i dřina. Ale naši předkové vše dělali s láskou. Jejich život byl hektický, ale přinášel jim uspokojení.

Náš život je také hektický, ale pochybuji, že většině přináší uspokojení. Chodíme do práce, abychom dostali peníze a ty mohli utratit za zbytečnosti. Neznám člověka, který by mi odpověděl kladně na mou otázku: „Baví Tě Tvá práce? Jsi šťastný?“ Je to jen práce, hlavní je, že člověk dostane zapláceno, může poplatit potřebné poplatky a zakoupit potřebné potraviny.

Honíme se za vidinou lepšího auta, nového mobilního telefonu, perfektní dovolené a také, aby nám sousedi záviděli. Ale o tom život není a neuvědomujeme si, že se vytrácí štěstí, spokojenost. My pouze přežíváme!

Dnešní generace žijící v městech, v panelácích, znají cestu do práce a z práce. Že by měli ještě pracovat na zahradě nebo starat se o zvířata si neumí ani představit. Hlavně nemají čas. Ale čím dál tím více se hovoří o ekologickém zemědělství. V televizi můžeme čím dál častěji vidět zprávy o tom, že nejsme lhostejní k týrání zvířat. Lidé se začínají stěhovat na okraje měst, staví si domy s malými zahrádkami. Snad si začínáme uvědomovat, že bychom neměli z přírody jen brát, ale také jí dávat. Doufám, že generace našich dětí bude vědět, že příroda není samozřejmostí a že co do ní investují, to se jim také vrátí.

Snažil jsem se vystihnout život ve vsi, objektivně napsat získané informace. Podal jsem zprávu o skoro 100 letech života lidí v obci Jáma a Mičovice. Mluvil jsem s pamětníky, převážně ze své rodiny. Poskytl jsem obrázek života na vsi. Myslím si, že soužití více generací je v dnešní době vzácností. Neumíme si naslouchat, chybí nám pokora vůči starším a dobrou radu často bereme jako poučování.

8. SEZNAM LITERATURY:

Brom, V., Šnajdr, B.: Kronika obce Jáma, Kronika rodových usedlostí.

Bromová, J., 2012: Green care v ČR, současný stav a perspektivy rozvoje. Manuskript bakalářské práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – zemědělská fakulta, počet s. 66.

Dessein, J. et. al., 2008: Farming for Health. Proceedings of the Community of Practice Farming for Health, November 2007, Belgium

Fencl, P., Zámečník, Fr. a kol., 2007: Jáma – ze života jihočeské vesnice, vydal SDH Jáma, Dobrá Voda u Českých Budějovic, počet s. 211.

Hassink, J., Dijk et al., 2006: Farming for Health, Springer 2006, dostupné na http://www.library.wur.nl/frontis/farming_for_health, 25. 8. 2012.

Lapka, M., Gottlieb, M., 1995: Rolník a krajina. Kapitoly ze života soukromých rolníků, vydavatelství Slon, Praha, počet s. 166.

Průcha, V. a kol., 2009: Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918–1992, 2.díl, období 1945–199, Doplněk, Brno.

Staněk T., 1991: Odsun Němců z Československa 1945 – 1947, nakladatelství Naše vojsko Praha, počet s. 536.

Škodová – Parmová, D., 2007: Modul diverzifikace činností v zemědělství. Kurz agroturistika, České Budějovice, počet s 60.

Seják, J., Dejmal, I., Cudlínová, E., Hrabánková, M., Lapka, M., Vráblíková, J., Zavíral, J., 2005: Multifunkčnosti k udržitelným ekonomickým a sociálním podmínkám čs. zemědělství.

Záruba, Vl., Koblasa, P., 2006: Šumava místopisný slovník, vydavatelství Historicko-vlastivědný spolek v Českých Budějovicích, počet s. 199.

CITOVANÉ INTERNETOVÉ ZDROJE DO 27. BŘEZNA 2013:

1. <http://www.agrovenkov.cz> (cit. 20. 2. 2012)
2. <http://www.agronavigator.cz> (cit. 20. 1. 2012)
3. <http://www.bohumildolezal.lidovky.cz/texty/rs157.html>, cit. 10. 7. 2012
4. http://cs.wikipedia.org/wiki/Protektorat_Cechy_a_Morava (cit. 15. 6. 2012)
5. http://cs.wikipedia.org/wiki/Ekologicke_zemedelstvi (cit. 15. 2. 2012)
6. <http://www.eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/zakladni-informace> (cit. 2. 10. 2012)
7. <http://www.ezofit.sk/pps/amantciems.pps> (cit. 21. 1. 2013)
8. <http://www.masrozkvet.cz> (cit. 12. 11. 2012)
9. <http://www.micovice.cz> (cit. 22. 8. 2012)
10. <http://www.ncfi.org.uk/aboutus.aspx> (cit. 20. 3. 2012)
11. <http://www.osud.cz/rodove-osady-cesta-ke-spolupraci-v-evrope> (cit. 12. 1. 2013)
12. <http://www.suedtirol.info.cz> (cit. 2. 2. 2013)
13. <http://www.world.ekovesnický.cz> (cit. 12. 1. 2012)

CITOVANÉ ZÁKONY:

Zákon č. 229/1991 Sb. o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

Zákon č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství

9. PŘÍLOHY:

Příloha č. 1:

Obraz snopů – od Václav Broma z roku 1948

Příloha č. 2:

Vývoj cen v letech 1915 až 1934

(v Kč)

(Zdroj: kronika obce)

	1915	1919	1923	1928	1934
Pšenice – 100 kg	34,-	280 – 340,-	170 – 220,-	100 – 130,-	160,-
Žito – 100 kg	28,-	240 – 260,-	130 – 140,-	50 – 60,-	120,-
Ječmen – 100 kg	28,-				120,-
Oves – 100 kg	26,-	220 – 230,-			110,-
Sůl – 50 kg		110,-	150,-	110,-	
Máslo – 1 kg	6,-	50,-			
Vejce – 1 ks	0,20	1,-			
Kůň		13 – 15.000,-	6 – 7.000,-	2,5 – 3.000,-	3 – 3.500,-
Hřibě ve stáří 1. roku		5 – 6.000,-	2 – 3.000,-	1,5 – 2.000,-	800 – 1.000,-
Kráva		5 – 6.000,-			
Vůl ve stáří 4. roků		10 – 12.000,-	5 – 6.000,-	2,5 – 3.000,-	
Podsvinčata – pár		600 – 900,-	300 – 400,-	100 – 200,-	160 – 220,-

Příloha č. 3:

Sledované území v 30-tých letech dvacátého století

Obec	Domů	Celkem obyvatel	Z toho Češi
Frantoly	32	155	10
Klenovice	26	142	1
Malonín	14	96	2
Jáma	25	145	128
Mičovice	38	246	229
Ratiborova Lhota	24	141	130

Příloha č. 4:

Povolání obyvatel sledovaných vsí
v 30-tých letech dvacátého století

	Frantoly	Jáma	Klenovice	Malonín	Mičovice	Ratiborova Lhota
Hostinský	1	1	1		2	1
Rolník	16	13	13	12	28	10
Domkář	3	4	9	1	7	2
Košíkář	1				1	
Mlynář	1	1			2	
Pilař	1					
Krejčí	1		2			
Truhlář			1			
Hajný		1			2	
Cihlář		1				
Kovář		1			1	1
Obchodník	1					
Kolář			1	1	2	
Učitel					2	
Švadlena						1
Pumpař						1
Zedník		1				1

Příloha č. 5

Počet obyvatel německé národnosti v Československu v roce 1949

(Zdroj: Staněk T., 1991: Odsun Němců z Československa 1945 – 1947)

Kraj	Počet obyvatel
Pražský	8.399
Českobudějovický	5.134
Plzeňský	7.740
Ústecký	32.249
Karlovarský	40.854
Liberecký	26.812
Hradecký	12.874
Pardubický	2.829
Jihlavský	3.342
Brněnský	5.983
Olomoucký	9.886
Zlínský	1.259
Ostravský	5.810
Celkový počet Němců	163.171

Příloha č. 6

Rodný statek v Jámě u Bromů – rok 1947

autor: Václav Brom

Příloha č. 7

Rodný statek v Jámě u Bromů – rok 2013

Příloha č. 8

Dodávky v roce 1955

MINISTERSTVO VÝROBY Vydání této přílohy bylo provedeno dne 12. 12. 1954

Číslo: **167004** 920/53

V ý m ě r

povinných dodávek masa, mléka, vajec, vlny a senu na rok 1955.

JED Frachatic obce Jáma op. 15
 Zastoupen Frachatic kraj Č. Budějovice

Je podle zákona ze dne 20. srpna 1952, č. 26 Sb., o dodávkách povinnosti k o výkupu zemědělských výrobků a podle prováděcích předpisů k němu vydaných povinnosti dodati vládu v r. 1955 vše uvedená zemědělská výrobky, jak je stanoveno tímto výměrem.

Povinná dodávka masa vepřového, dobytčího a ovčáckého se vyráběje z 17,6 ha zemědělské půdy. Povinná dodávka vajec se vyráběje z 0,24 ha zemědělské půdy. Povinná dodávka senu se vyráběje z ha zemědělské půdy.

Maso (v kg ž. v. a mléko (v l. s 3,8% tukem) 2,8%) **vajece** (v kusoch):

Druh	Norma na 1 ha	Výpočet celkem	Měra	Dodávka	Čtvrtletí			
					I	II	III	IV
Maso vepřové	19	685		685	175	144	143	123
Maso dobytčí	60	1054		1054	316	232	190	316
Mléko	190	1648		1648	1507	1644	1985	1712
Vajece	19	1760		1760				

Maso dodáje do výkupního místa v Vajece dodáje do výkupního místa v
 Mléko dodáje do výkupního místa v vlhanice

Dodávkové listy mléka (v l. s 3,8% tukem) 2,8%) pro skvěly od 0,5 do 2 ha normou na Eštru:

Počet krav v ha	Norma na kravu v litrech	Dodávka celkem v litrech	čtvrtletí			
			I	II	III	IV

Roční množství dodávek podle oblastí:

Druh	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Mléko												
Vajece												

Ovčí vlna pletá (v kg):

Počet ovčích lhanů a rokůk	Norma v gr	Dodávka v kg
4	1,90	7,60

Vlnu dodáje do výkupního místa v Iherie

Seno (v kg):

Norma na 1 ha	Výpočet celkem	Měra	Dodávka
30	527		527

Seno dodáje do výkupního místa ditto

v Frachaticích 8. 12. 1954

V JED podle předpisů ONV Kaučik a výtisková příloha povinnosti MVČ

Příloha č. 9

Porušení dodávky - trest

OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR V PRACHATICÍCH
Zn. III-T-333/52-X

Nález

Okresní národní výbor v Prachaticích
uznal na základě řízení, provedeného podle zákona č. 88/1950 Sb. o trestním řízení správním, takto

PRÁVEM:

B r o z Václav , zaměstnaním **zemědělec**
bytem **J á m a čp. 15**
je viněn, že **ohrozil výživu obyvatelstva**

Tím se dopustil přečupku § **88** trestního zákona správního č. 88/1950 Sb. a trestá se
pokutou **3.900,-** Kčs se prospěch státní pokladny ~~XXXXXXXXXXXX~~ - ~~XXXXXX~~
~~svobody:bez~~ - Pro případ nedobytnosti pokuty se stanoví náhradní
trest odnětí svobody v trvání **1 týdne**

Odůvodnění:

Konáním šetření a výslechem svědků
bylo zjištěno, že jste ohrozil výživu obyvatelstva tím, že jste v roce 1951 nedo-
dal veřejnému zásobování 319 litrů mléka. To, jak vy ve své výpovědi uvádíte,
že jste neměl dostatek krmení a že jste musel nechat odporazit jednu doj-
nici, není možno bráti za omluvu, poněvadž jste se měl jako řádný hospo-
dář postarat a pečovat o to, aby již začátkem roku jste mohl stanovenou
dodávku splnit.

Proti tomuto nálezu lze se odvolat do 15 dnů, počínaje dnem následujícím po dni doručení podáním
učiněným u okresního národního výboru v Prachaticích.

V Prachaticích dne **10. září 1952.**

 Za předsedu ONV:
Tanálinská

186 410

Příloha č. 10

Jáma – rok 1953

autor: Václav Brom

Příloha č. 11 a 12

Lotyšsko - Amantciems

<http://www.ezofit.sk/pps/amantciems.pps>

